

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
КАФЕДРА ІСТОРІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А. Кузнецова
«28» _____ серпня _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ (СВІТОВА ТА УКРАЇНИ)

Ступінь бакалавра
Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.03. Історія

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія, правознавство)»

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 032 Історія та археологія

Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: кандидат історичних наук, старший викладач Кузовков В.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № 1 від «26» вересня 2020 р.

Завідувач кафедри (Рижева Н.О.)

«26» вересня 2020 р.

Анотація

Курс «Історія середніх віків (світова та України)» є невід'ємною складовою підготовки бакалавра історичних спеціальностей. Курс викладається і на факультеті психології та педагогіки Миколаївського Національного університету імені В.А. Сухомлинського на спеціальностях: 014 Середня освіта (Історія) та 032 Історія та археологія. Курс «Історія середніх віків (світова та України)» складається з 8-ми кредитів (240 годин) ECTS і охоплює історію доби середньовіччя у Західній Європі, Візантії, Азії та на теренах України.

Хронологічно курс охоплює період близько тисячі років. Під час викладання курсу студенти знайомляться з такими науковими проблемами, як основний понятійний апарат (поняття «середні віки» та «феодалізм»), періодизація середніх віків, джерела та історіографія середньовіччя, Пізня Римська імперія, варварський мир у перших століттях нашої ери, Доба Великого переселення народів, варварські королівства, держави Меровінгів та Каролінгів, доба вікінгів, Священна Римська імперія, розвиток середньовічного міста, хрестові походи, середньовічна церква, внутрішня та зовнішня колонізація, розбудова централізованих держав та станово-представницької монархії, історія Візантії, середньовічна історія Китаю, Японії, мусульманського світу (зокрема, Османської держави), Великого степу та Індії, історія українських земель.

Окрім цього, вивчення «Історія середніх віків (світова та України)» є свого роду підготовкою до сприйняття основних процесів і понять курсів: «Історія України», «Історія країн Європи і Америки у Новий час», «Історія країн Азії та Африки у Новий час», «Історичне краєзнавство» тощо.

Ключові слова: історія, середні віки, феодальне суспільство, варварські королівства, культура, цивілізація, духовність, релігія, держава, середньовічне місто, імперія, християнство, соціально-економічні та політичні відносини, Київська Русь.

Summary

The course "History of the Middle Ages (World and Ukraine)" is an integral part of the bachelor's degree in history. The course is taught at the Faculty of Psychology and Pedagogy of Nikolaev National University named after VA Sukhomlinsky on specialties: 014 Secondary education (History) and 032 History and archeology. The course "History of the Middle Ages (World and Ukraine)" consists of 8 ECTS credits (240 hours) and covers the history of the Middle Ages in Western Europe, Byzantium, Asia and Ukraine.

Chronologically, the course covers a period of about a thousand years. During the course students get acquainted with such scientific problems as the basic conceptual apparatus (the concepts of "Middle Ages" and "feudalism"), periodization of the Middle Ages, sources and historiography of the Middle Ages, Late Roman Empire, barbarian peace in the first centuries AD, the Great migration of peoples, barbarian kingdoms, Merovingian and Carolingian states, Viking Age, Holy Roman Empire, development of the medieval city, crusades, medieval church, internal and external colonization, building of centralized states and estate-monarchy, history of Vi, history of Vi , the Muslim world (in particular, the Ottoman state), the Great Steppe and India, the history of Ukrainian lands.

In addition, the study "History of the Middle Ages (World and Ukraine)" is a kind of preparation for the perception of the main processes and concepts of the courses: "History of Ukraine", "History of Europe and America in modern times", "History of Asia and Africa in New time " etc.

Keywords: history, the Middle Ages, feudal society, barbarian kingdoms, culture, civilization, spirituality, religion, state, medieval city, empire, Christianity, socio-economic and political relations, Kievan Rus

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт, наукова стаття	Спеціальність: 014 Середня Освіта / Історія	Семестр	
Загальна кількість годин – 240	Спеціальність: 032 Історія та археологія	3-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 12 аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 6	Ступінь: Бакалавра	Лекції	
		20 год.	10
Практичні, семінарські			
30 год.		20	
Лабораторні			
-		-	
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Самостійна робота		
	100 год.	60	
	Вид контролю: екзамен		

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 80 год. – аудиторні заняття, 160 год. – самостійна робота (30%/70%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>заочна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт, наукова стаття	Спеціальність: 014 Середня Освіта / Історія	Семестр	
Загальна кількість годин – 240		3-й	4-й
Тижневих годин для заочного форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 10	Ступінь: Бакалавра	Лекції	
		14 год.	8
		Практичні, семінарські	
		2 год.	2
		Лабораторні	
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		-	-
		Самостійна робота	
		134год.	80
		Вид контролю: екзамен	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 26 год. – аудиторні заняття, 214 год. – самостійна робота (12%/88%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: : висвітлити особливості розвитку людства в добу середньовіччя. Розглянути основні етапи розвитку європейської середньовічної цивілізації та цивілізацій Сходу, а також історію українських земель у добу середньовіччя. Поглибити знання студентів про провідні тенденції, що домінували в матеріальному та духовному житті середньовічної Людини.

Завдання курсу: - розглянути процес формування європейської цивілізації в добу раннього середньовіччя;

- поглибити знання про європейське суспільство в часи класичного феодалізму;
- розглянути особливості процесу розпаду феодальних відносин у Європі;
- сформувати комплекс знань про розвиток цивілізацій Сходу в добу середньовіччя.
- Поглибити знання з історії українських земель у добу середньовіччя.

Передумови для вивчення дисципліни:

Навчальна дисципліна складається з 8-ти кредитів. шкільний курс «Історія стародавнього світу», «Історія середніх віків» та «Історія України. Доцільно організувати в єдиному контексті з тематикою вивчення дисциплін «Історія стародавнього Сходу та античності», «Філософія», «Культурологія», «Пізня римська імперія», «Релігієзнавство» та ін.

Програмні результати навчання:

ПРН-1 Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН-2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН-4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН-5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН-6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН-7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН-8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН-9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН-10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН-11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН-12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН-13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН-14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями:**

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК-6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-10. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК-1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

ФК-2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

ФК-3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

ФК-4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

ФК-5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

ФК-6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

ФК-7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

ФК-8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

ФК-9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

ФК-10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

ФК-11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

ФК-12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археологічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».

Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).

Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).

Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.

Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.

Тема 6. Візантійська цивілізація.

Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.

Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.

Тема 9. Японія в добу Середньовіччя.

Тема 10. Країни мусульманського світу.

Тема 11. Османська імперія.

Тема 12. Середньовічна Індія.

Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя

Тема 14. Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)

Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст.)

Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.

Тема 17. Русь у добу політичної роздробленості (XII – XIII ст.)

Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.

Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.

Тема 20. Литовська доба в українських землях.

Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».

Поняття «Середні віки». Мета та завдання курсу. Предмет та об'єкт дисципліни «Історія середніх віків». Цивілізаційний та формаційний підходи у медієвістиці. Географічні межі курсу. Хронологічні межі середньовіччя у Європі, Азії та Африці (Китай – III – XVII ст., Японія, Корея, В'єтнам, Великий Степ, Південна та Південно-Східна Азія – IV – XVII ст., Мусульманський світ – VII – XVI ст.). Питання про періодизацію середньовіччя. Сучасна періодизація історії середніх віків:

- Раннє середньовіччя (V – X ст.);
- Високе середньовіччя (XI – XIII ст.);
- Пізнє середньовіччя (XIV – XV ст.).

Поняття «феодалізм». Походження поняття. Підходи до його трактування. Риси феодалізму (характер земельної власності, відносини феодал – селянин, ієрархічність суспільства, васалітет, корпоратівізм). Класи та стани. Історичне значення середньовіччя.

Цивілізаційні регіони Сходу (далекосхідна, ісламська, Велика Степ, індійська, регіони Південно-Східної Азії та Африка на південь від Сахари).

Поняття Схід. Сходознавство, як комплексна дисципліна, до складу якої входить історія країн Азії та Африки. Історія і розвиток сходознавства. Виникнення дихотомії Схід – Захід та її сутність. Виділення сходознавства, як окремої галузі знань (XVI – XVII ст.). Практичне сходознавство. Розвиток наукового сходознавства у XVIII – XIX ст. Виникнення східної філології та порівняльно-історичного мовознавства. Розвиток історичних знань про Схід. Європоцентризм. Формаційний підхід щодо вивчення Сходу (К.Маркс, Ф. Енгельс, В.І. Ленін). Цивілізаційні регіони Сходу (далекосхідна, ісламська, Велика Степ, індійська, регіони Південно-Східної Азії та Африка на південь від Сахари). Азіатський спосіб виробництва. Цивілізаційний підхід щодо вивчення історії країн Сходу (О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Хантингтон). Регіональні складові сходознавства (арабістика, африканістика, єгиптологія, індологія, іраністика, семітологія, сінологія, тюркологія, японістика). Російське сходознавство у XVIII – на початку XX ст. Розвиток сходознавства у XX ст. Радянське сходознавство. Розвиток сходознавства на Україні на межі XX – XXI ст.

Джерелознавство та історіографія історії середніх віків. Специфіка джерельної бази. Особливості джерел по кожному періоду Середньовіччя. Типи джерел з історії середніх віків. Дослідження Середньовіччя у XVIII – XIX ст. Розвиток медієвістики у XX ст. Провідні історіографічні школи. Сучасний стан розвитку медієвістики.

Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).

Римська імперія в період домінування. Адміністративний устрій. Нові тенденції в економічному розвитку (колонат, посесори, емфітевіс, прекарій). Розвиток міст та торгівлі. Податкова система. Законодавство. Християнізація імперії (Медіоланський едикт (313), Нікейський (325) та Константинопольський (381) собори). Боротьба з ересями та язичництвом. Перенесення столиці до Константинополю (330). Варваризація імперії. Федерати. Розділ імперії на Західну та Східну (395).

Германські племена у перших століттях нашої ери. Свідчення античних авторів про германців (Посідоній, Цезарь, Тацит). Суспільно-економічний розвиток германських племен. Основні заняття германців. Особлива роль скотарства. Соціальне розшарування та виділення племінної знаті. Етнічні особливості германських племен (західні (франки, сакси, алемани) та східні германці (готи, вандалі, гепіди тощо)). Германське язичництво. Розповсюдження християнства (аріанство). Діяльність Ульфїлі. Давні германці і Рим. Міграція кимврів та тевтонів. Аріовіст. Римські походи до Германії. Битва у Тевтобурзькому лісі. Об'єднання

Маробода. Маркоманські війни. Тиск германських племен на Римську імперію у III ст. Готи. Держава Германаріха.

Доба Великого переселення народів. Міжнародне становище у Європі напередодні початку міграційних процесів. Вторгнення гунів у Північне Причорномор'є. Знищення держави Германаріха. Переселення вестготів у провінцію Мезія та повстання проти римської влади. Битва під Адріаноподем (378). Наслідки розділу імперії на Західну та Східну (395). Боротьба між правлячими елітами Константинополя та Равенни. Стіліхон. Вторгнення вестготів в Італію. Міграція вандалів, свевів та аланів в Іспанію. Кінець римської влади в Британії. Нашестя Радагайса. Взяття Рима вестготами (410). Вестготи в Галії та заснування Тулузького королівства.

Міграція вандалів та аланів в Африку та заснування Вандальського королівства (429). Гунська протодержава в Панонії. Напади гунів на візантійські володіння. Аецій. Гуни і Західна Римська імперія. Походи Аттіли на Захід. Битва на Каталаунських полях. Розпад Гунської протодержави. Разорення Риму вандалами.

Ослаблення Західної Римської імперії та її ліквідація (476). Формування варварських королівств: держави вандалів, вестготів, остготів, бургундів, лангобардів тощо.

Формування держави Меровінгів в Галії. Переселення франків до Галії. Салічні та ріпуарські франки. Політика Хлодвіга (484 - 512). Завоювання Галії та християнізація.

Суспільно-політичний устрій держави Меровінгів. «Салічна правда». Аллод. Вергельд. Суспільство: антрустіони, літи. Державний устрій (функції короля, «березневі поля», графи, тунґіни, рахінбурґи) та особливий статус гало-римського населення (коміти, вікарії, єпископи).

Держава Меровінгів при нащадках Хлодвіга. Міжусобні війни та посилення впливу знаті. Інститут майордомів. Лениві королі.

Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).

Зростання впливу майордомів Піпінідів. Об'єднання франкських володінь Піпіном Герістальським (687). Політика Карла Мартелла (714 - 741). Військова та бенєфіціальна реформи. Секуляризація церковних володінь. Піпін Короткий (741 - 768). Його відносини з церквою та коронація (751). Папська держава. Св. Боніфацій («апостол Германії»).

Карл Великий (768 - 814). Завойовницькі війни. Відновлення імператорської влади в Західній Європі (800). Економічний розвиток. Положення селянства (прекарій, коммєндація). Імунітетні пожалування. Розвиток васалітету. «Каролінґське відродження».

Політика нащадків Карла Великого. Людовик Благочестивий (814 - 840). Боротьба придворних угруповань. Конфлікт між синами Людовика Благочестивого. Верденський розділ (843). Боротьба Каролінґов проти розпаду імперії.

Напади норманів, мусульман та угорців на Європу. Формування нових європейських держав (Німеччина, Франція, Італія тощо). Франція в IX – X ст. Послаблення французьких Каролінґів та формування феодальної системи. К'йорсійський капітулярій (877). Інкастелламенто. Феодальні уділи. Прихід до влади династії Капетінґів (987). Італія у IX – X ст. Політична роздробленість Італійського королівства. Соціальні відносини на селі (лібеллярії, колони, серви). Італійські міста. Німеччина у IX – X ст. Останні Каролінґи в Німеччині. Прихід до влади Саксонської династії (919). Генріх I Птахолов (919 - 936). Боротьба з угорцями і складання системи бургів. Оттон I Великий (936 - 973). Припинення угорських нападів (955). Експансія в Італію та слов'янські землі. Проголошення Священної Римської імперії (962). Політика Оттона II та Оттона III. Особливості історичного розвитку держав Скандинавії, Піренейського півострова та Британських островів.

Середньовічне суспільство. Концепція трьох станів (ordo) (ті, хто молиться; ті, хто воюють; ті, хто працюють). Еволюція концепції. Стан духовенства. Церковна організація. Папська курія. Кардинали. Легати. Розшарованість стану. Положення єпископату. Приходські священики (ректори та вікарії). Біле та чорне духовенство. Роль монастирів у середньовічному суспільстві.

Стан рицарства. Особливості військового мистецтва Високого середньовіччя. Турніри. «Божий мир». Феодальний замок та життя його мешканців. Спосіб життя представників рицарського стану. Кодекс поведінки. Трубадури. Феодальна ієрархія.

Стан селян. Спосіб життя та відносини з іншими станами. Повинності (відробітки, баналітети). Комуація ренти.

Індивід та групи у середньовічному суспільстві. Родинні відносини. Лін'яж. Положення жінок та дітей. Сільські общини та міські комуни. Центри суспільного життя (церква, таверна, млин тощо). Середньовічні парії (прокажені, еретики, іудеї, чаклуни, іноземці, гомосексуалісти тощо).

Середньовічне місто. Міста Європи у ранньому середньовіччі. Торгівельні міста в Північній та Північно-Західній Європі. Складання особливих умов міського життя.

Феномен середньовічного міста. Теорії походження середньовічного міста. Виникнення феодальних міст та регіональні особливості цього процесу. Населення середньовічного міста. Товарне виробництво. Боротьба міст з сеньорами та міське самоврядування. Міський стан (буржуа). Цехове виробництво. Система управління. Патріціат. Положення майстрів, підмастер'їв та учнів. Міська торгівля. Розвиток міжнародних торговельних шляхів. Купецькі об'єднання. Грошові відносини.

Середньовічна церква. Християнська церква у Європі у ранньому середньовіччі. Система управління. Вселенські собори. Зростання авторитету папської влади. Лже-Ісидорові дикреталії. Папство у X ст.

Клюнійський рух. Раскол церкви (1054). Григоріанська реформа та боротьба за інвеституру. Духовні ордени (бенедиктинці, цистеріанці тощо). Боротьба з ересями. Інквізиція. Францисканський та домініканський ордени. Іннокентій III. Папство в Авіньоні. Соборний рух. Папство у II половині XV ст.

Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.

Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.

Соціально-економічна історія Європи. Клімат та демографічний розвиток Європи у XI – XIII ст.. Внутрішня та зовнішня колонізація в Європі. Технічний прогрес (збільшення виробництва заліза, використання млинів, трипільля, важкий колісний плуг з залізним лемехом). Сеньорія та залежне селянство. Спеціалізація (будівництво церков, ковальство, військова справа тощо). Розвиток торгівлі та грошового господарства (передумови для переходу з натурального оброку на грошову ренту).

Політична історія Європи. Тенденції до політичної роздрібненості та універсалізму. Королівська влада. Франція у XI – XIII ст. Політична роздрібненість XI ст. Складання передумов для централізації та посиленні королівської влади. Людовік VI Товстий (1108 - 1137) та Сугерій. Людовік VII (1137 - 1180). Складання Анжуйської монархії. Філіп II Август (1180 - 1223). Збільшення королівського домену. Битва під Бувінем (1214). Альбігойські війни та їх наслідки (1209 - 1244). Людовік IX Святий (1227 - 1270). Реформи системи управління, судочинства, грошова тощо.

Англія XI – XIII ст.. Нормандське завоювання (1066). Особливості політичного устрою. Громадянська війна між Матільдою та Стефаном де Блуа (1135 - 1153). Генріх II (1154 - 1189). Формування Анжуйської імперії. Реформи управління. Томас Бекет. Конфлікт королівської влади з церквою. Річард I Левове Серце (1189 - 1199). Іоанн Безземельний (1199 - 1215). «Велика хартія вольностей» (1215). Англійський парламент (1265).

Німеччина в XI – XIII ст. Утвердження Салічної династії. Наслідки клюнійської реформи для Священної Римської імперії. Початок боротьби за інвеституру. Генріх IV і Григорій VII. Вормський конкордат (1122). Боротьба Штауфенов з Вельфами. Фрідріх I Барбаросса (1152 - 1190). Боротьба за Північну Італію. Криза імперії на початку XIII ст. Політика Фрідріха II (1212 - 1250). Поразка Штауфенов. Прихід до влади династії Габсбургів.

Особливості історичного розвитку Скандинавії та Піренейського півострову у Високому середньовіччі.

Хрестові походи. Причини виникнення та характер хрестоносного руху. Клермонський собор (1095). Хрестовий похід бідноти. Хрестовий похід сеньорів. Завоювання Ієрусаліму. Формування держав хрестоносців на Близькому Сході (Ієрусалімське королівство, Антиохійське князівство, графства Триполі та Едеса). Падіння Едесси.

Бернар Клервоський та пропаганда нового хрестового походу. Другий хрестовий похід (1147 - 1148). Держави хрестоносців та мусульманський світ між Другим та Третім хрестовими походами. Битва при Хіттіні (1187). Третій хрестовий похід.

Хрестоносний рух та Візантія. Організація Четвертого хрестового походу. Взяття Задара та зміна напрямку руху хрестоносців. Знищення Візантійської імперії та заснування держав хрестоносців на Балканах (Латинська імперія, королівство Фесалоніки, венеціанські володіння в Егеїді).

Останні хрестові походи на Близький Схід. Діяльність Фрідріха II Гогенштауфена та Людовіка IX Святого. Наслідки хрестових походів на Близький Схід. Ордени рицарів-хрестоносців.

Хрестоносний рух в інших регіонах. Хрестоносна експансія на Балтиці. Діяльність Тевтонського та Лівонського орденів. Хрестоносний рух та Реконкіста. Хрестові походи проти альбігойців та богомилів. Хрестоносний рух у Пізньому середньовіччі. Хрестові походи проти гуситів та турок-османів.

Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.

Суспільно-економічна історія Європи у Пізньому середньовіччі. Клімат та демографічний розвиток Європи у XIV – XV ст. Епідемії чуми. Зміни в поземельних відносинах (комутація ренти, звільнення селянства). Зміни у характері сеньоріально-васальних зв'язків. Технологічний прогрес.

Політична історія країн Європи у Пізньому середньовіччі. Формування станово-представницьких інститутів та централізованих держав. Франція у XIV – XV ст. Філіпп IV Красивий (1285 - 1314). Генеральні штати. Столітня війна (1337 - 1453). Реформи Карла VII (1422 - 1461). Політика Людовіка XI (1461 - 1483).

Англія у XIV – XV ст. Робітниче законодавство Едуарда III. Рух за реформу церкви. Джон Уікліф. Повстання Уота Тайлера. Закінчення Столітньої війни та її наслідки для Англії. Війна Алої та Білої Рози (1455 - 1485).

Німеччина у XIV – XV ст.. Швейцарський союз. Ганза. Політика династії Люксембургів. «Золота булла» (1356). Габсбурги. Фрідріх III (1440 - 1493).

Особливості політичного розвитку держав Італії, Скандинавії та Піренейського півострова.

Культура середньовічної Європи. Європейська культура на світанку середньовіччя. «Каролінгське відродження». «Оттонівське відродження». Схоластика. Філософські течії: номіналізм та реалізм. Петро Абеляр та Бернар Клервоський. Фома Аквінський. Розвиток освіти. Університети. Природознавчі науки. Розвиток історичного знання. Середньовічна література. Героїчні епоси. Творчість трубадурів, мінезінгерів та труверів. Міська література. Данте Ал'г'єрі. Петрарка. Романський та готичний стилі. Живопис.

Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.

Тема 6. Візантійська цивілізація.

Періодизація та особливості історичного розвитку Візантії. Суспільно-політичний та економічний розвиток Візантії наприкінці IV – початку VI ст. Внутрішня та зовнішня політика Юстиніана I. Слов'янська колонізація Балкан. Боротьба з аварами та лангобардами. Криза влади на початку VII ст. Арабська експансія.

Зміни у суспільно-економічному житті у II половині VII- початку IX ст. Фемний устрій. Іконоборництво.

Стабілізація імперії за часи правління Македонської династії. Організація державного управління. Посилення влади імператора. Розвиток візантійського села і міста. Зовнішня політика. Криза середини XI ст. Візантія доби правління династії Комнінів. Боротьба з норманами, турками-сельджуками. Візантія та хрестові походи. Падіння Константинополя у 1204 р. та розпад імперії.

Пізня Візантійська імперія у XIII- XV ст. та османське завоювання.

Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.

Великий степ на межі давнини та середньовіччя. Природно-кліматичні особливості Великого Степу. Суспільно-політичний лад кочовиків. Хунни, сяньбі та їх відносини з Китаєм. Жужанський каганат. Гуни.

Великий тюркський каганат. Державний устрій Тюркського каганату, суспільний устрій, релігійні вірування. Західний та Східний Тюркські каганати. Другий Тюркський каганат. Уйгурський каганат.

Великий степ у X – XII ст. Кидані. Чжурчжені. Кочовики степів Східної Європи (угри, печеніги, торки, половці).

Монгольське суспільство у XI – XII ст. Кочове господарство. Родовий устрій. «Люди довгої волі»(байшень, «біла кістка»). Релігійні вірування монгольських племен («чорна віра», як різновид мітраїзму). Формування передумов для виникнення монгольської державності. Чингіз-хан (1162 - 1227). Боротьба за об'єднання монгольських племен (1182 - 1206). Велика Яса (1198).

Монгольські завоювання. Боротьба з імперією Цзінь (1211 - 1235). Розгром держави хорезмшахів (1219 - 1221) та тангутів (1225 - 1227). Похід на захід (1236 - 1241). Підкорення Ірану та походи на Близький Схід (1256 - 1260). Підкорення Південної Сун (1259 - 1279). Останні завоювання (Корея, Тибет, походи в Південно-Східну Азію та Японію). Боротьба двох течій щодо методів управління підкореними територіями. Єлюй Чуцай.

Розпад Монгольської імперії. Імперія Юань. Хулагуїди (1263 - 1353). Держава Тимура (1370 - 1405) та Тимуріди (1405 - 1500). Золота орда (1243 - 1502). Адміністративний устрій (Ак-Орда та Кок-Орда). Хан Узбек (1313 - 1341). «Велика зам'ятня» (1359 - 1381), криза та розпад Золотої орди. Улус Джагатай та його нащадків.

Кредит 4. Східна Азія у середні віки

Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.

Періодизація: Троєцарство (220 - 280); доба династії Цзінь (280 – 311); доба Північних та Південних династій (311 - 589); доба династії Суй (589 - 618); доба династії Тан (617 - 907); доба П'яти царств та Десяти династій (907 - 979); доба династії Сун (960 - 1279); доба династії Юань (1271 - 1367), доба династії Мін (1368 - 1644). Особливості хронології.

Загибель Ханьської імперії. Доба «Троєцарства». Імперія Цзінь. Реформа Сима Яня (280). Надільна система. Південний та Північний Китай у IV – VI ст. Культура Китаю доби «темних віків». Розповсюдження буддизму. Розвиток конфуціанства та даосизму. Об'єднання Китаю під владою династії Суй (589). Політика династії Суй.

Династія Тан. Ли Шиминь (Тай-цзун) (626 - 649). У Цзетянь (У-Хоу) (683 - 705). Економічне піднесення, розвиток міського життя. Міжнародне положення імперії Тан. Криза надільної системи. Цзедуши. Реформа Ян Яня (780). Селянська війна під керівництвом Хуан Чао (874 - 884).

Політична роздрібненість. Прихід до влади династії Сун (960). Економічний розвиток Китаю у XI – XII ст. Розвиток державного апарату (система іспитів). Реформи Ван Аньши (1069 - 1085). Неоконфуціанство. Зовнішньополітичні поразки (боротьба з киданями, чжурчженями та монголами).

Монгольське завоювання Китаю. Династія Юань. Боротьба китайців проти монгольських завойовників. Воцаріння династії Мін. Чжу Юаньчжан (Тай-цзу) (1368 - 1398). Економічний та суспільний розвиток Китаю у XV – XVII ст. Маньчжурське завоювання Китаю та початок правління династії Цинь.

Тема 9. Японія в добу Середньовіччя.

Періодизація: Кофун (IV – VI ст.); Асука (592 - 710); Нара (710 - 794); Хейян (794 - 1185); Камакура (сьогунат Мінамото) (1185 - 1333); Намбокуте (північний та південний двори) (1336 - 1392), Муроматі (сьогунат Асікага) (1392 - 1573); Адзути - Момояма (1573 - 1603), Едо (сьогунат Токугава) (1603 - 1868). Особливості хронології.

Етногенез японців. Проблема формування японської державності. Правління клану Сога (587 - 645). Реформи Сетоку-тайсі (поч. VII ст.). Переворот Тайка (645). Закони «Тайхо ріцурьо» (701) та «Йоро ріцурьо» (718). Епоха Нара (710 - 784). Епоха Хейян. Правління Фудзівара (кон. VIII – XI ст.). Стиль життя та культура хейяньської аристократії. Війни з айнами. Розпад надільної системи. Сьоен. Правління інсей (1068 - 1156).

Формування самурайського стану. Кодекс бусідо. Самурайські клани. Боротьба Тайра і Мінамото. Тайра Кійоморі (1118 - 1181). Сьогунат Мінамото (1185 - 1219).

Японія у XIII ст. Сіккени Ходзьо (1219 - 1333). Боротьба з монгольською навалою (1274, 1281). Доба південного та північного дворів (1336 - 1392). Сьогунат Асікага (1338 - 1573). Розпад системи сьоенів. Ослаблення центральної влади. Війна Онін (1467 – 1477).

Політична роздрібненість в Японії. Доба Сенгоку дзідай (1467 - 1573). Ікко-іккі. Селянський рух. Проникнення християнства та контакти з європейцями. Самурайські кланові князівства (Такеда, Уесугі, Го-Ходзьо). Боротьба за політичне об'єднання Японії. Ода Нобунага (1534 - 1582). Тойотомі Хідейосі (1536 - 1598). Токугава Іеясу (1543 - 1616). Сьогунат Токугава (1603 - 1868). Політичний, економічний та соціальний розвиток Японії у XVII ст. Закриття Японії.

Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.

Тема 10. Країни мусульманського світу.

Близький Схід на початку середньовіччя. Суперництво Візантії та Сасанідського Ірану. Арабське суспільство у доісламський період. Мухамад. Виникнення ісламу. Основи мусульманства. Ісламська держава за часів Мухамада. Об'єднання Аравійського півострова.

Арабський халіфат за часів правління «праведних» халіфів. Арабські завоювання.

Громадянська війна у халіфаті. Виникнення провідних течій ісламу: сунізм, шиїзм та харіджизм. Халіфат Омейядів: система управління, форми земельної власності, податкова система.

Криза у Халіфаті у середині VIII ст.. Халіфат Абасідів від аль-Мансура до аль-Мамуна. Мутазілізм. Розпад халіфату Абасідів. Незалежні династії: Омейяди Іспанії, Аглабіди, Ідрісиди, Тулуніди, Тахіріди, Саманіди, Саффаріди.

«Шиїтська революція». Виникнення ісмаїлізму. Халіфат Фатімідів. Кармати. Буїди. Крах світської влади Абасідів.

Мусульманський світ у XI- XIII ст. Держави Магрібу. Альморавіди. Альмохади. Тюркська експансія. Держави Газнівідів. Сельджукіди. Держави Хорезмшахів. Монгольська навала та ісламський світ.

Тема 11. Османська імперія.

Заселення Малої Азії тюркськими племенами. Іконійський султанат. Виникнення Османської держави. Османські завоювання. Система управління на завойованих землях. Форми земельної власності та податкова система. Мехмет II та завоювання Константинополю. Селім I. Сулейман I. Занепад Османської імперії наприкінці XVI- XVII ст.

Тема 12. Середньовічна Індія.

Півострів Індостан на світанку середньовіччя. Імперія Гуптів. Розвиток економіки, суспільні відносини. Індійська община. Форми землеволодіння. Індуїзм та буддизм. Держави Харши. Політичне становище Індії у VIII-X ст.

Індійські держави і мусульманський світ. Делійський султанат. Держави півдня Індостану. Завоювання Бабура та заснування імперії Великих Моголів. Реформи Акбара. Контакти Індії з європейцями. Початок розпаду держави Великих Моголів.

Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі

Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя

Особливості доби середньовіччя у українських землях. Історична географія середньовічної України. Хронологічні межі та періодизація.

Феодальні відносини в українських землях. Формацийний та цивілізаційний підходи.

Джерела та історіографія українського середньовіччя.

Тема 14. Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)

Українські землі на межі давнини та середньовіччя. Готи Германаріха. Черняхівська культура. Алани. Анти.

Велике переселення народів в українських землях. Гунська навала. Гуни в українських землях. Булгарські племена. Аварська навала та Аварський каганат. Слов'яни (анти).

Велика Булгарія. Хазарська доба. Хазарський каганат. Угри. Візантійські володіння у Криму. Східні слов'яни.

Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)

Східні слов'яни. Союзи племен східних слов'ян.

Теорії походження Русі.

Скандинави у Східній Європі. Перші князі: Аскольд і Дір, Олег, Ігор, Полюддя.

Княгиня Ольга. Святослав.

Правління Володимира. Реформи і прийняття християнства.

Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.

Тема 16. Русь за наприкінці X – у першій третині XII ст.

Правління Володимира. Реформи і прийняття християнства.

Доба Ярослава Мудрого. Доба Ярославичів.

Доба Володимира Мономаха та Мстислава Великого.

Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)

Причини виникнення політичної роздрібненості на Русі. Становище Києва. Виникнення становлення нових політичних центрів. Суспільно-економічний розвиток.

Чернігівська земля.

Боротьба за Київ. Відносини з половцями, Візантією, Польщею і Угорщиною.

Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.

Виникнення Галицького князівства. Галицька земля у 12 ст. Ярослав Осмомисл.

Волинське князівство у 12 ст. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Роман Мстиславич.

Монголо-татарська навала. Битва на р. Калка. Вторгнення Бату-хана. Вхід українських земель до складу Золотої Орди.

Галицько-Волинська Русь за часи Данила Романовича. Наступники Данила. Історичне значення Галицько-Волинської Русі.

Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.

Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.

Заснування Золотої Орди. Система управління. Суспільно-економічне становище. Українські князівства у складі Орди.

Послаблення Орди у середині 14 ст. «Велика замятня». Тахтаиш.

Розпад Золотої Орди і українські землі. Виникнення Кримського князівства.

Тема 20. Литовська доба в українських землях.

Формування Литовської держави. Міндовг. Войшелк. Тройден. Відносини з Орденем, монголо-татарами. Литва і українські князівства у 13 ст.

Литва і Україна у 14 ст. Гедимін. Ольгерд. Ягайло. Кревська унія і її наслідки.

Вітовт. Колонізація Південної України. Громадянська війна 1430-х років. Скасування незалежності українських князівств.

Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.

Українські землі на межі середньовіччя та нового часу.

Феномен козацтва. Перші згадки про козаків. Козаки у тюркському світі.

Причини виникнення українського козацтва. Українське козацтво на межі 15 – 16 ст.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

1	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	с	с.р.
2	3	4	5	
Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.				
Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».	10	2	2	6
Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	10	2	2	6
Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).	10		2	8
Разом:	30	4	6	20
Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.				
Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	15	2	4	9
Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	15	2	2	11
Разом	30	4	6	20
Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.				
Тема 6. Візантійська цивілізація.	15	2	4	9
Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.	15	2	2	11
Разом:	30	4	6	20
Кредит 4. Східна Азія у середні віки				
Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.	15	2	4	9
Тема 9. Японія в добу Середньовіччя.	15	2	2	11
Разом:	30	4	6	20
Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.				
Тема 10. Країни мусульманського світу.	10	2	2	6
Тема 11. Османська імперія.	10		2	8
Тема 12. Середньовічна Індія.	10	2	2	6
Разом:	30	4	6	20
Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі				
Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	10	2	2	6
Тема 14. Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)	10		2	8
Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)	10	2	2	6
Разом:	30	4	6	20
Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.				
Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	10	2	2	6
Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	10	2	2	6
Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.	10		4	6
Разом:	30	4	8	18
Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.				
Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.	10	2	2	6
Тема 20. Литовська доба в українських землях.	10		2	8
Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.	10		2	8
Разом:	30	2	6	22
Усього годин:	240	30	50	160

Заочна форма навчання

	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	с	с.р.
1	2	3	4	5
Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.				
Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».	10	2	2	6
Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	10	2		8
Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).	10			10
Разом:	30	4	2	24
Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.				
Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	15	2		13
Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	15	2		13
Разом	30	4		26
Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.				
Тема 6. Візантійська цивілізація.	15	2		13
Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.	15			15
Разом:	30	2		28
Кредит 4. Східна Азія у середні віки				
Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.	15	2		13
Тема 9. Японія в добу Середньовіччя.	15			15
Разом:	30	2		28
Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.				
Тема 10. Країни мусульманського світу.	10	2		8
Тема 11. Османська імперія.	10			10
Тема 12. Середньовічна Індія.	10			10
Разом:	30	2		28
Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі				
Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	10	2	2	6
Тема 14. Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)	10			10
Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)	10	2		8
Разом:	30	4	2	24
Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.				
Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	10	2		8
Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	10	2		8
Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.	10			10
Разом:	30	4		26
Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.				
Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.	10			10
Тема 20. Литовська доба в українських землях.	10			10
Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.	10			10
Разом:	30	0		30
Усього годин:	240	22	4	214

4. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

	Назви кредитів і тем	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1.	Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».	2
2.	Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	2
	Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.	
3.	Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	2
4.	Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	2
	Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.	
5.	Тема 6. Візантійська цивілізація.	2
6.	Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.	2
	Кредит 4. Східна Азія у середні віки	
7.	Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.	2
8.	Тема 9. Японія в добу Середньовіччя.	2
	Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.	
9.	Тема 10. Країни мусульманського світу.	2
10.	Тема 12. Середньовічна Індія.	2
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
11.	Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	2
12.	Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)	2
	Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.	
13.	Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	2
14.	Тема 17. Русь у добу політичної роздробленості (XII – XIII ст.)	2
	Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.	
15.	Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.	2
	Разом:	30

Заочна форма навчання

	Назви кредитів і тем	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1.	Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».	2
2.	Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	2
	Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.	
3.	Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	2
4.	Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	2
	Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.	
5.	Тема 6. Візантійська цивілізація.	2
	Кредит 4. Східна Азія у середні віки.	
6	Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.	2
	Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.	

7.	Тема 10. Країни мусульманського світу.	2
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
8.	Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	2
9.	Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)	2
	Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі	
10.	Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	2
11.	Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	2
	Разом:	22

5. Темі практичних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1	Вступ до курсу	2
2	Варварські королівства в Західній Європі.	2
3.	Середньовічне суспільство.	2
	Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.	
4.	Хрестові походи. Розвиток хрестоносних держав на Близькому Сході.	2
5.	Формування централізованої держави у Франції.	2
6.	Культура середньовічної Європи.	2
	Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.	
7.	Візантійська імперія за правління Македонської династії	2
8.	Візантія при династії Комнінів.	2
9.	Держава Чингіз-хана та його нащадків.	2
	Кредит 4. Східна Азія у середні віки	
10.	Китай на межі давнини та середньовіччя	2
11.	Китай в добу династії Сун. Монгольське завоювання Китаю.	2
12.	Формування самурайського стану в Японії. Встановлення самурайської диктатури.	2
	Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.	
13.	Країни мусульманського світу у X – XIII ст.	2
14.	Формування Османської держави.	2
15.	Середньовічна Індія.	2
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
16.	Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	2
17.	Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)	2
18.	Формування Київської Русі (IX – X ст)	2
	Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.	
19.	Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	2
20.	Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	2
21.	Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.	4
	Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.	
22.	Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.	2
23.	Тема 20. Литовська доба в українських землях.	2
24.	Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.	2
	Разом за рік:	50

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1	Вступ до курсу	2
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
16.	Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	2
Разом за рік:		4

**6. Самостійна робота
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1.	Вступ до курсу «Історія середніх віків».	6
2.	Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	6
3.	Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).	8
	Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому середньовіччі.	
4.	Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	9
5.	Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	11
	Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.	
6.	Візантійська цивілізація.	9
7.	Великий Степ у добу середньовіччя.	11
	Кредит 4. Східна Азія у середні віки	
8.	Китай в добу Середньовіччя.	9
9.	Японія в добу Середньовіччя	11
	Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.	
10.	Країни мусульманського світу.	6
11.	Османська імперія	8
12.	Середньовічна Індія.	6
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
13.	Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	6
14.	Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)	8
15.	Формування Київської Русі (IX – X ст)	6
	Разом:	20
	Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.	
16.	Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	6
17.	Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	6
18.	Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.	6
	Разом:	18
	Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.	
19.	Українські землі у складі Золотої Орди.	6
20.	Литовська доба в українських землях.	8
21.	Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.	8
	Разом:	22
	Разом:	160

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.	
1.	Вступ до курсу «Історія середніх віків».	6
2.	Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).	8
3.	Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).	10
	Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому та Пізньому	

	середньовіччі.	
4.	Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.	13
5.	Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.	13
	Кредит 3. Візантійська імперія та Великий Степ.	
6.	Візантійська цивілізація.	13
7.	Великий Степ у добу середньовіччя.	15
	Кредит 4. Східна Азія у середні віки	
8.	Китай в добу Середньовіччя.	13
9.	Японія в добу Середньовіччя	15
	Кредит 5. Мусульманський світ та Індія у середні віки.	
10.	Країни мусульманського світу.	8
11.	Османська імперія	10
12.	Середньовічна Індія.	10
	Кредит 6. Українські землі у ранньому середньовіччі	
13.	Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя	6
14.	Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)	10
15.	Формування Київської Русі (IX – X ст)	8
	Кредит 7. Українські землі у високому середньовіччі.	
16.	Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.	8
17.	Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)	8
18.	Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.	10
	Кредит 8. Українські землі у пізньому середньовіччі.	
19.	Українські землі у складі Золотої Орди.	10
20.	Литовська доба в українських землях.	10
21.	Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.	10
Разом:		214

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».

1. В чому полягають предмет та завдання курсу «Історія середніх віків»?
2. Охарактеризуйте поняття «середні віки».
3. Охарактеризуйте хронологічні межі західноєвропейського середньовіччя.
4. В чому полягають особливості застосування формаційного підходу щодо вивчення середньовічної Західної Європи?
5. Як характеризується середньовічна Західна Європа через призму цивілізаційного підходу?
6. Охарактеризуйте географічні межі курсу «Історія середніх віків».
7. В чому полягає проблема періодизації західноєвропейського середньовіччя?
8. Охарактеризуйте поняття «феодалізм». Визначте основні риси феодалізму.
9. Охарактеризуйте джерела з середньовічної історії Західної Європи.
10. Охарактеризуйте історіографію середньовічної історії Західної Європи.

Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).

1. Дайте характеристику Римській імперії у IV – V ст.?
2. Проаналізуйте історичний розвиток германських племен у перших століттях нашої ери?
3. Дайте характеристику добі Великого переселення народів в Європі?

4. Охарактеризуйте історичний розвиток вестготського королівства в Іспанії?
5. Охарактеризуйте історичний розвиток королівства вандалів та аланів?
6. Охарактеризуйте історичний розвиток королівства бургундів?
7. Охарактеризуйте історичний розвиток держави остготів в Італії?
8. Охарактеризуйте історичний розвиток королівств англів, ютів та саксів в Британії?
9. Охарактеризуйте історичний розвиток королівства лангобардів?
10. Проаналізуйте політичну діяльність Хлодвіга.
11. Охарактеризуйте процес формування королівства франків?
12. Дайте характеристику франкського суспільства та держави за «Салічною правдою»?
13. Охарактеризуйте історичний розвиток франкської держави Меровінгів у VI – VII ст.?

Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).

1. Проаналізуйте політику Піпінідів – попередників Каролінгів?
2. Охарактеризуйте завойовницьку політику Карла Великого?
3. Визначте причини та наслідки відновлення імператорської влади на Заході?
4. Охарактеризуйте сутність «Каролінгського відродження»?
5. Охарактеризуйте систему управління Каролінгською імперією?
6. Проаналізуйте особливості процесу феодалізації за часи Каролінгів?
7. Визначте причини розпаду Каролінгської імперії?
8. В чому полягає історичне значення імперії Каролінгів?
9. Проаналізуйте соціальну структуру суспільств Західної Європи у ранньому середньовіччі?
10. Визначте причини формування концепції трьох станів?
11. Охарактеризуйте період теоретичного оформлення концепції трьох станів ?
12. Дайте загальну характеристику концепції трьох станів?
13. Охарактеризуйте положення стану світських феодалів?
14. Проаналізуйте положення стану духовенства?
15. Охарактеризуйте положення стану селян?
16. Охарактеризуйте зміни в структурі суспільства в XIV – XV ст.?
17. Проаналізуйте соціальну структуру суспільств Західної Європи у добу середньовіччя?
18. Охарактеризуйте міста Західної Європи у ранньому середньовіччі?
19. Проаналізуйте теорії походження середньовічного міста?
20. Охарактеризуйте процес виникнення середньовічного міста?
21. Охарактеризуйте боротьбу міст з сеньйорами та формування місцевого самоуправління?
22. Охарактеризуйте роль цехів в житті середньовічного міста.
23. Охарактеризуйте положення стану бюргерів у середньовічному суспільстві.
24. Охарактеризуйте роль середньовічних міст Західної Європи у міжнародній торгівлі.
25. Охарактеризуйте провідні тенденції розвитку західноєвропейського міста у XIV – XV ст.

Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.

1. Охарактеризуйте розвиток сільського господарства в добу Високого середньовіччя?
2. Охарактеризуйте розвиток торгівлі та грошових відносин?
3. Проаналізуйте розвиток феодальних відносин в добу Високого середньовіччя?
4. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Франції в добу Високого середньовіччя?
5. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Італії в добу Високого середньовіччя?
6. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Німеччини в добу Високого середньовіччя?
7. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Англії в добу Високого середньовіччя?

8. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку країн Скандинавії в добу Високого середньовіччя?
9. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку країн Піренейського півострову в добу Високого середньовіччя?
10. Проаналізуйте причини та передумови хрестових походів на Близький Схід?
11. Проаналізуйте хід та наслідки Першого хрестового походу?
12. Визначте причини та передумови формування хрестоносних держав на Близькому Сході?
13. Охарактеризуйте процес формування хрестоносних держав на Близькому Сході?
14. Дайте загальну характеристику історичного розвитку Іерусалімського королівства?
15. Охарактеризуйте історичний розвиток Антиохійського князівства?
16. Охарактеризуйте історичний розвиток графства Триполі?
17. Охарактеризуйте історичний розвиток графства Едесса?
18. Охарактеризуйте діяльність духовно-рицарських орденів на Близькому Сході?
19. Проаналізуйте хід та наслідки Другого та Третього хрестового походів?
20. Проаналізуйте хід та наслідки Четвертого хрестового походів?
21. Проаналізуйте хід та наслідки V – VIII хрестових походів?
22. В чому полягає історичне значення хрестоносних держав на Близькому Сході?

Тема 5. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі.

1. Охарактеризуйте становище церкви та папства у XIV – XV ст.?
2. Дайте характеристику Авіньйонського полону пап?
3. Дайте характеристику Соборного руху?
4. Охарактеризуйте чернецтво та чернецькі ордену доби Високого та Пізнього середньовіччя?
5. Охарактеризуйте зміни у суспільних відносинах на селі у Франції 13-14 ст.?
6. Охарактеризуйте зміни в характері васально-сеньйоріальних зв'язків у Франції 13-14 ст.?
7. Проаналізуйте політику Філіппа IV Красивого?
8. Проаналізуйте причини та наслідки Столітньої війни?
9. Охарактеризуйте централізаторську політику Людовика XI?
10. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Англії в добу Пізнього середньовіччя?
11. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку Німеччини в добу Пізнього середньовіччя середньовіччя?
12. Охарактеризуйте особливості політичного розвитку країн Скандинавії та Піренейського півострову в добу Пізнього середньовіччя?
13. Охарактеризуйте роль античної спадщини у розвитку науки Західної Європи в добу Середньовіччя.
14. Охарактеризуйте роль міжцивілізаційних контактів (зокрема контактів з ісламською та візантійською цивілізаціями) у розвитку науки Західної Європи в добу Середньовіччя.
15. Охарактеризуйте розвиток освіти та науки у Західній Європі у V – VII ст..
16. Охарактеризуйте історичне значення «Каролінгського відродження».
17. Охарактеризуйте розвиток теології та схоластики у XI – XV ст.
18. Охарактеризуйте розвиток шкільної та університетської освіти в XI – XV ст.
19. Охарактеризуйте розвиток природознавчої наукової галузі в добу середньовіччя.
20. Охарактеризуйте розвиток історичної науки в добу середньовіччя.

Тема 6. Візантійська цивілізація.

1. Охарактеризуйте становище Візантії у середині IX ст.
2. Проаналізуйте політичну діяльність Василя I.

3. Охарактеризуйте політичну діяльність імператора Лева VI Філософа.
4. Охарактеризуйте політичну діяльність імператора Романа I Лакапіна.
5. Проаналізуйте політику імператора Константина VII Багрянородного.
6. Охарактеризуйте феномен «Македонського відродження» у галузі культури та мистецтв.
7. Проаналізуйте політику імператорів Нікіфора II Фоки та Іоанна Цимісхія.
8. Охарактеризуйте зовнішнє та внутрішнє становище Візантії в правління Василя II.
9. Проаналізуйте причини та наслідки кризи середини XI ст.
10. Охарактеризуйте становище Візантійської імперії наприкінці XI ст.
11. Проаналізуйте зовнішню та внутрішню політику Алексія I.
12. Охарактеризуйте зовнішню політику Комнінів у XII ст.
13. Охарактеризуйте внутрішню політику Комнінів у XII ст.
14. Проаналізуйте причини відновлення могутності Візантії за перших Комнінів.
15. Охарактеризуйте історичне значення діяльності імператора Мануїла I.
16. Охарактеризуйте процес феодалізації у Візантії за правління Комнінів.
17. Охарактеризуйте характер зв'язків Візантії з країнами Західної Європи за Комнінів?
18. Проаналізуйте відносини Візантії з князівствами Київської Русі за правління династії Комнінів?
19. У чому полягало історичне значення правління імператорів династії Комнінів?

Тема 7. Великий Степ у добу середньовіччя.

1. Охарактеризуйте особливості історичного розвитку народів Великого Степу у добу середньовіччя.
2. Проаналізуйте історичний розвиток степових народів у добу раннього середньовіччя.
3. Охарактеризуйте історичний розвиток Першого Тюркського каганату (552 – 602 рр.)?
4. Охарактеризуйте історичний розвиток Хазарського каганату.
5. Охарактеризуйте історичний розвиток Уйгурського каганату.
6. Порівняйте політичний устрій степових політій раннього середньовіччя та держав Чингізідів.
7. Охарактеризуйте розвиток суспільно-політичний розвиток монгольської держави Чингіз-хана.
8. Проаналізуйте причини успішності монгольських завоювань.
9. В чому полягали передумови розпаду держави Чингіз-хана?
10. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток держави Хулагуїдів.
11. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток Золотої Орди.
12. Яке значення мали монгольські завоювання для світової історії?
13. Охарактеризуйте державу Тимура?
14. В чому полягали причини успіху завоювань Тимура?
15. В чому полягає історичне значення держав Тимуридів?

Тема 8. Китай в добу Середньовіччя.

1. Визначте головні риси китайської цивілізації на межі давнини та середньовіччя.
2. Порівняйте періоди історичного розвитку китайської цивілізації на межі давнини та середньовіччя.
3. Охарактеризуйте розвиток Китаю в добу Троєцарства.
4. Охарактеризуйте історичний розвиток Китаю в добу правління династії Цзінь.
5. Проаналізуйте сутність надільної системи в Китаї та реформи Сима Яня.
6. Охарактеризуйте розвиток конфуціанства, буддизму та даосизму в темні віка.
7. Охарактеризуйте суспільно-політичні процеси в Північному та Південному Китаї в добу темних віків.
8. Проаналізуйте передумови об'єднання Китаю в II половині VI ст.
9. Охарактеризуйте зовнішню та внутрішню політику Китаю в добу правління династії Суй.

10. Охарактеризуйте зовнішню та внутрішню політику Китаю в добу правління династії Тан.
11. Визначте головні риси китайської цивілізації в добу правління династії Сун (960 - 1279).
12. Порівняйте історичний розвиток Китаю в добу правління династій Тан і Сун.
13. Охарактеризуйте економічний розвиток Китаю в добу Сун.
14. Охарактеризуйте розвиток системи управління Китаю в добу Сун.
15. Проаналізуйте сутність реформ Вань Аньши.
16. Охарактеризуйте розвиток неоконфуціанства.
17. Охарактеризуйте зовнішню політику Китаю в добу правління династії Сун.
18. Охарактеризуйте боротьбу китайського народу проти монгольської агресії.
19. Охарактеризуйте особливості розвитку Китаю в добу династії Юань.
20. Особливості історичного розвитку Китаю в добу династії Мін.

Тема 9. Японія в добу Середньовіччя

1. Періодизація історії середньовічної Японії.
2. Формування японської державності.
3. Переворот Тайка і його наслідки.
4. Визначте головні риси японської цивілізації в добу Хейян (784 - 1185).
5. Охарактеризуйте особливості режиму правління родини Фудзівара.
6. Проаналізуйте причини та передумови виникнення самурайського стану.
7. Охарактеризуйте самурайський стан в Японії.
8. Охарактеризуйте режим правління інсей.
9. Охарактеризуйте протистояння самурайських кланів Тайра та Мінамото у XII ст.
10. Охарактеризуйте режим правління сьогунів Мінамото.
11. Охарактеризуйте історичний розвиток Японії в добу правління сіккенів Ходзьо(1219 - 1333).
12. Охарактеризуйте історичний розвиток Японії в добу правління сьогунів Асікага.
13. Японія в добу Сенгоку Дзідай.
14. Об'єднання Японії під владою Ода Нобунага, Тойотомі Хідейосі та Токугава Іеясу.
15. Охарактеризуйте японську культуру доби середньовіччя.

Тема 10. Країни мусульманського світу.

1. Охарактеризуйте політичний устрій провідних держав Близького Сходу на межі давнини та середньовіччя (Візантія та Сасанідський Іран).
2. Охарактеризуйте природно-кліматичні умови Аравійського півострову та побут арабських племен на світанку середньовіччя
3. Охарактеризуйте суспільно-політичні відносини арабських племен на світанку середньовіччя?
4. Проаналізуйте передумови виникнення ісламу?
5. Охарактеризуйте 5 основ ісламу.
6. Охарактеризуйте діяльність Мухаммеда до хіджри.
7. Охарактеризуйте процес формування ісламської держави у 622 – 632 рр.
8. Яке історичне значення мала релігійна та політична діяльність Мухаммеда.
9. Охарактеризуйте Арабський халіфат (доба праведних халіфів, Омейядів, Аббасидів на вибір).
10. Дайте загальну характеристику мусульманського світу на межі X-XI ст.
11. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток держави Альморавидів.
12. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави Альмохадів.
13. Яке історичне значення для народів Магрибу та Піренейського півострову мала Реконкіста.
14. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави Газневидів.
15. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави Сельджукидів.

16. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави Айюбидів.
17. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави хорезмшахів.
18. Яке значення для народів Близького Сходу мали хрестові походи.
19. Охарактеризуйте розвиток науки та культури в мусульманському світі в XI – XIII ст.
20. Охарактеризуйте монгольське завоювання мусульманських держав аль-Машріку. Яке значення воно мало для мусульманського світу.

Тема 11. Османська імперія

1. Охарактеризуйте природно-кліматичні умови Малої Азії.
2. Охарактеризуйте історичний розвиток Іконійського султанату.
3. Охарактеризуйте особливості етногенезу турок-османів.
4. Охарактеризуйте передумови виникнення османської державності.
5. Охарактеризуйте політику Османа Газі.
6. Дайте характеристику реформам Орхана. Які наслідки вони мали для османської державності?
7. Охарактеризуйте османські завоювання XIV – XV ст.
8. Охарактеризуйте систему управління та становий устрій Османської Туреччини.
9. Які форми земельної власності існували в Османській Туреччині? Дайте їх характеристику.
10. Охарактеризуйте податкову систему Османської Туреччини.
11. Охарактеризуйте становище Османської Туреччини на межі XV – XVI ст.
12. Охарактеризуйте зовнішню та внутрішню політику Османської Туреччини за часи правління Селіма I Явуза.
13. Яке історичне значення мали завойовницькі походи Селіма I Явуза.
14. Проаналізуйте внутрішню політику Османської Туреччини за часи правління Сулеймана I Пишного.
15. Охарактеризуйте завойовницьку зовнішню політику Сулеймана I Пишного.
16. Проаналізуйте внутрішню політику Османської Туреччини в останній третині XVI ст.
17. Охарактеризуйте зовнішню політику Османської Туреччини в останній третині XVI ст.
18. В чому полягали причини кризи Османської Туреччини на межі XVI – XVII ст.

Тема 12. Середньовічна Індія.

1. Охарактеризуйте природно-кліматичні умови Індостану.
2. Проаналізуйте особливості розвитку індійської цивілізації на межі давнини та середньовіччя.
3. Дайте характеристику державі Гуптів.
4. Проаналізуйте особливості суспільної структури індійської спільноти (варни, касти).
5. Охарактеризуйте внутрішню та зовнішню політику Харши.
6. Охарактеризуйте положення буддизму в Індії в добу раннього середньовіччя.
7. Охарактеризуйте положення індуїзму в Індії в добу раннього середньовіччя.
8. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток індійських держав у VIII – X ст.
9. Який характер носили контакти Індії з мусульманським світом у ранньому середньовіччі.
10. Охарактеризуйте природно-кліматичні умови Індостану.
11. Проаналізуйте особливості суспільної структури індійської спільноти (варни, касти).
12. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток індійських держав напередодні виникнення імперії Великих Моголів.
13. Який характер носили контакти Індії з мусульманським світом у середньовіччі.
14. Охарактеризуйте політичну діяльність султана Бабура.
15. Охарактеризуйте положення імперії Великих Моголів у середині XVI ст.
16. Охарактеризуйте політичну діяльність султана Акбара.

17. Охарактеризуйте політичну діяльність султана Аурангзеба.

Тема 13. Вступ до історії українських земель у добу середньовіччя

1. Особливості доби середньовіччя у українських землях.
2. Історична географія середньовічної України.
3. Хронологічні межі доби середньовіччя в українських землях.
4. Періодизація середньовіччя в українських землях.
5. Феодальні відносини в українських землях.
6. Формацийний та цивілізаційний підходи щодо дослідження середньовічної історії України.
7. Джерела українського середньовіччя.
8. Історіографія українського середньовіччя.

Тема 14. Українські землі на світанку середньовіччя (V – VIII ст.)

1. Українські землі на межі давнини та середньовіччя.
2. Готи Германаріха.
3. Черняхівська культура.
4. Алани на теренах українських земель.
5. Антський союз.
6. Велике переселення народів в українських землях.
7. Гуни в українських землях.
8. Булгарські племена в українських землях у 5-6 ст..
9. Аварська навала та Аварський каганат.
10. Велика Булгарія.
11. Хазарська доба в українських землях.
12. Хазарський каганат.
13. Угри в степах України.
14. Візантійські володіння у Криму.

Тема 15. Формування Київської Русі (IX – X ст)

1. Східні слов'яни. Союзи племен східних слов'ян.
2. Теорії походження Русі.
3. Скандинави у Східній Європі.
4. Князі Аскольд і Дір, \
5. Князь Олег.
6. Князь Ігор.
7. Княгиня Ольга.
8. Князь Святослав.
9. Правління Володимира. Реформи і прийняття християнства.

Тема 16. Русь за наприкінці XI – у першій третині XII ст.

1. Доба Ярослава Мудрого у Київській Русі.
2. Доба Ярославичів у Київській Русі..
3. Доба Володимира Мономаха у Київській Русі.
4. Доба Мстислава Великого у Київській Русі..

Тема 17. Русь у добу політичної роздрібненості (XII – XIII ст.)

1. Причини виникнення політичної роздрібненості на Русі.

2. Становище Києва у добу політичної роздрібненості.
3. Політичний розвиток Київської Русі у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
4. Суспільно-економічний розвиток Київської Русі у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
5. Чернігівська земля у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
6. Відносини Русі з половцями у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
7. Відносини Русі с Візантією у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
8. Відносини Русі с Польщею у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
9. Відносини Русі с Угорщиною у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).

Тема 18. Галицько – Волинська держава. Монголо-татарська навала на Русь.

1. Виникнення Галицького князівства.
2. Галицька земля у 12 ст.
3. Князь Ярослав Осмомисл.
4. Волинське князівство у 12 ст. Об'єднання Галицького та Волинського князівств.
5. Князь Роман Мстиславич.
6. Монголо-татарська навала.
7. Битва на р. Калка.
8. Вторгнення Бату-хана.
9. Вхідження українських земель до складу Золотої Орди.
10. Галицько-Волинська Русь за часи Данила Романовича.
11. Галицько-Волинська Русь у часи правління наступників Данила Романовича.
12. Історичне значення Галицько-Волинської Русі.

Тема 19. Українські землі у складі Золотої Орди.

1. Заснування Золотої Орди.
2. Система управління Золотої Орди.
3. Суспільно-економічне становище Золотої Орди у 13 – 14 ст..
4. Українські князівства у складі Орди.
5. Послаблення Орди у середині 14 ст. «Велика замятня».
6. Хан Тахтамиш.
7. Розпад Золотої Орди і українські землі.
8. Виникнення Кримського князівства.

Тема 20. Литовська доба в українських землях.

1. Формування Литовської держави.
2. Правління Міндовга.
3. Правління Войшелка.
4. Правління Тройдена.
5. Литва і українські князівства у 13 ст.
6. Литва і Україна у 14 ст.
7. Князь Гедимін.
8. Князь Ольгерд.
9. Князь Ягайло.
10. Кревська унія і її наслідки.
11. Князь Вітовт. Колонізація Південної України.
12. Громадянська війна 1430-х років. Скасування незалежності українських князівств.

Тема 21. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу. Формування українського козацтва.

1. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу.
2. Феномен козацтва.
3. Перші згадки про козаків. Козаки у тюркському світі.
4. Причини виникнення українського козацтва.
5. Українське козацтво на межі 15 – 16 ст.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ЗРАЗКИ РЕФЕРАТІВ, ЕСЕ

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

1. Поняття «середні віки».
2. Цивілізаційний та формаційний підходи в дослідження актуальних проблем середньовіччя.
3. Періодизація історії середніх віків.
4. Поняття «феодалізм». Основні риси феодалізму.
5. Джерела з історії середніх віків.
6. Історіографія історії середніх віків.
7. Римська імперія в період домінанту.
8. Германські племена у перші століття нашої ери.
9. Доба Великого переселення народів у Західній Європі.
10. Формування варварських королівств.
11. Формування франкської держави Меровінгів.
12. Суспільно-політичний устрій держави Меровінгів.
13. Формування інституту майордомів.
14. Політика Карла Мартелла.
15. Політика Піпіна Короткого.
16. Зовнішня політика Карла Великого.
17. Економічний розвиток Франкської держави в добу Карла Великого.
18. Суспільно-політичний розвиток Франкської імперії в добу Карла Великого.
19. Розпад імперії Каролінгів.
20. Особливості історичного розвитку європейських держав у X ст.
21. Загальні тенденції суспільно-економічного розвитку Західної Європи у Високому Середньовіччі.
22. Загальні тенденції політичного розвитку Західної Європи у Високому Середньовіччі.
23. Франція у Високому Середньовіччі.
24. Англія у Високому Середньовіччі.
25. Німеччина у Високому Середньовіччі.
26. Держави Скандинавії та Піренейського півострова у Високому Середньовіччі.
27. Загальна характеристика концепції трьох станів.
28. Стан світських феодалів.
29. Стан духовенства.
30. Третій стан.
31. Зміни в структурі суспільства в XIV – XV ст.
32. Міста Західної Європи у ранньому середньовіччі.
33. Теорії походження середньовічного міста.
34. Виникнення середньовічного міста.
35. Боротьба міст з сеньйорами. Формування місцевого самоуправління.
36. Цех, цехове виробництво, патріціат.
37. Стан бюргерів.
38. Розвиток міської торгівлі.
39. Провідні тенденції розвитку західноєвропейського міста у XIV – XV ст.
40. Причини та хід хрестових походів.
41. Виникнення хрестоносних держав на Близькому Сході.

42. Ієрусалимське королівство.
43. Антіохійське князівство.
44. Графство Триполі.
45. Графство Едесса.
46. Історичне значення хрестових походів.
47. Суспільно-економічна історія Західної Європи у Пізньому Середньовіччі.
48. Зміни у характері поземельних відносин та сеньоріальних зв'язків у Пізньому середньовіччі.
49. Франція у Пізньому Середньовіччі.
50. Англія у Пізньому Середньовіччі.
51. Німеччина у Пізньому Середньовіччі.
52. Італійські держави у Пізньому Середньовіччі.
53. Держави Піреней та Скандинавії у Пізньому Середньовіччі.
54. Загальна характеристика розвитку християнської церкви у ранньому середньовіччі.
55. Місце римських пап у церковній ієрархії Західної Європи у ранньому середньовіччі.
56. Ключійський рух та григоріанська реформа.
57. Духовні ордени.
58. Церква та єресі.
59. Церква у XIII ст.
60. Католицька церква у XIV – XV ст. Церковний раскол. Соборний рух.
61. Культура Західної Європи у ранньому середньовіччі.
62. «Каролінгське відродження».
63. Розвиток філософської думки у Високому середньовіччі.
64. Природознавчі науки у добу Середньовіччя.
65. Історична наука у добу Середньовіччя.
66. Література у добу Середньовіччя.
67. Образотворче мистецтво у добу Середньовіччя.
68. Освіта у добу Середньовіччя.

ВІЗАНТІЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СХІД

1. Сутність європоцентризму в історичній науці. Поняття «азіатський спосіб виробництва».
2. Формацийний підхід щодо вивчення середньовічного Сходу. Проблема феодалізму на Сході.
3. Цивілізаційний підхід щодо вивчення середньовічного Сходу. Цивілізаційні регіони Сходу.
4. Розвиток сходознавства на Україні.
5. Джерела з історії середньовічних Азії та Африки.
6. Історіографія історії середньовічних Азії та Африки.
7. Візантійська імперія на світанку середньовіччя.
8. Візантія у VII – I половині IX ст.
9. Візантійська імперія в добу правління Македонської династії (867 - 1056).
10. Візантія в добу правління династії Комнінів.
11. IV хрестовий похід та його наслідки для Візантійської імперії.
12. Візантійська імперія у XIV – XV ст.
13. Китай в добу середньовіччя.
14. Японія в добу середньовіччя.
15. Корейська державність в добу середньовіччя.
16. В'єтнамська державність у добу середньовіччя.
17. Головні риси китайської цивілізації на межі давнини та середньовіччя.
18. Розвиток Китаю в добу Троєцарства.
19. Історичний розвиток Китаю в добу правління династії Цзінь.
20. Надільна система в Китаї та реформи Сима Яня.
21. Розвиток конфуціанства, буддизму та даосизму у Китаї в добу темні віка.

22. Суспільно-політичні процеси в Північному та Південному Китаї в добу темних віків (4-6 ст.).
23. Зовнішня та внутрішня політика Китаю в добу правління династії Суй.
24. Провідні риси китайської цивілізації в добу правління династії Сун (960 - 1279).
25. Зовнішня і внутрішня політика Китаю у добу правління династії Тан (618 - 906)є
26. Реформи Ван Аньши.
27. Зовнішня політика Китаю в добу правління династії Сун.
28. Боротьбу китайського народу проти монгольської агресії.
29. Особливості історичного розвитку Китаю в добу правління династії Юань.
30. Провідні риси японської цивілізації в добу Хейян (784 - 1185).
31. Причини та передумови виникнення самурайського стану.
32. Самурайський стан в історії середньовічної Японії.
33. Протистояння самурайських кланів Тайра та Мінамото у XII ст.
34. Режим правління сьогунів Мінамото.
35. Історичний розвиток Японії в добу правління сіккенів Ходзьо(1219 - 1333).
36. Історичний розвиток Японії в добу правління сьогунів Асікага.
37. Періодизацію історії Кореї в добу середньовіччя.
38. Складання провідних корейських держав добу Троєцарства (Когурьо, Пекче, Сілла).
39. Відносини корейських держав з китайськими імперіями Суй і Тан.
40. Суспільно-політичний розвиток держави Об'єднання Сілла.
41. Суспільно-політичний розвиток держави Корьо у X – XI ст.
42. Зовнішня політика держави Корьо у X – XII ст.
43. Розвиток корейської державності в добу монгольського домінування.
44. Суспільно-політичний розвиток держави Чосон у XIV – XVI ст.
45. Проблема кочівницької державності в добу середньовіччя. Форми кочівницьких політій.
46. Джерела з історії давніх тюрків. Орхонські написи.
47. Формування Тюркського каганату.
48. Політична історія Західного, Східного та Другого Тюркських каганатів.
49. Суспільно-політичний лад Тюркських каганатів.
50. Релігія та культура давніх тюрків.
51. Формування держави Чингіз-хана.
52. Монгольські завоювання.
53. Держава Хулагуїдів.
54. Золота Орда.
55. Держава Тимура та Тимуридів.
56. Політичний устрій провідних держав Близького Сходу на межі давнини та середньовіччя (Візантія та Сасанідський Іран).
57. Природно-кліматичні умови Аравійського півострову та побут арабських племен на світанку середньовіччя
58. Суспільно-політичні відносини арабських племен на світанку середньовіччя.
59. Формування ісламської держави за Мухаммеда.
60. Політична боротьба в Халіфаті під час громадянської війни середини VII ст. та її вплив на формування шиїзму та харіджизму.
61. Внутрішня політика перших Омейядів у 660 – 680 –х рр..
62. Зовнішня політика халіфату Омейядів у II половині VII ст.
63. Громадянська війна у Омейядському халіфаті 680 – 704 рр.
64. Політика халіфа Абд-аль-Маліка (705 - 715).
65. Арабські завоювання I половини VIII ст.. Причини припинення арабського наступу.
66. Внутрішнє становище халіфату Омейядів у I половині VIII ст.
67. Політика халіфа ал-Мансура (754 - 774).
68. Політика халіфа Харун ар-Рашид (786 - 809).
69. Процес політичного розпаду Абасидського халіфату у VIII- IX ст.
70. Ісмаїлітський рух та процес формування держав Фатімідів та карматів.

71. Суспільно-політичний розвиток держави Альморавидів.
72. Суспільно-політичний устрій держави Альмохадів.
73. Реконкіста.
74. Суспільно-політичний устрій держави Газневидів.
75. Суспільно-політичний устрій держави Сельджукидів.
76. Суспільно-політичний устрій держави Айюбидів.
77. Суспільно-політичний устрій держави хорезмшахів.
78. Хрестові походи.
79. Розвиток науки та культури в мусульманському світі в XI – XIII ст.
80. Монгольське завоювання мусульманських держав аль-Машріку.
81. Турецькі держави в Малої Азії в XI – XIII ст.
82. Державотворча діяльність Усмана Газі в XIV ст.
83. Османські завоювання у XIV ст.
84. Система управління та суспільно-політичний розвиток Османської держави у XIV ст.
85. Становище Османської держави у XVI ст..
86. Османська імперія в часи правління Селіма I Явуза.
87. Внутрішня політика Сулеймана I Пишного.
88. Зовнішня політика Сулеймана I Пишного.
89. Османська імперія в останній третині XVI ст.
90. Держава Харши.
91. Релігійне життя Індії у VIII – X ст.
92. Індійські держави у VIII – X ст.
93. Індійський субконтинент та мусульманський світ у ранньому середньовіччі.
94. Делійський султанат.
95. Формування імперії Великих Моголів.
96. Економіка та соціальний розвиток в XVI – XVII ст.
97. Імперія Великих Моголів в роки правління Акбара (1556 - 1605).
98. Контакти Індії з європейцями в XVI – XVII ст.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ У СЕРЕДНІ ВІКИ

1. Українські землі на межі давнини та середньовіччя.
2. Готи Германаріха.
3. Черняхівська культура.
4. Алани на теренах українських земель.
5. Антський союз.
6. Велике переселення народів в українських землях.
7. Гуни в українських землях.
8. Булгарські племена в українських землях у 5-6 ст..
9. Аварська навала та Аварський каганат.
10. Велика Булгарія.
11. Хазарська доба в українських землях.
12. Хазарський каганат.
13. Угри в степах України.
14. Візантійські володіння у Криму.
15. Східні слов'яни.
16. Союзи племен східних слов'ян.
17. Теорії походження Русі.
18. Скандинави у Східній Європі.
19. Князі Аскольд і Дір.
20. Князь Олег.
21. Князь Ігор.
22. Княгиня Ольга.

23. Князь Святослав.
24. Правління Володимира. Реформи і прийняття християнства.
25. Доба Ярослава Мудрого у Київській Русі.
26. Доба Ярославичів у Київській Русі..
27. Доба Володимира Мономаха у Київській Русі.
28. Доба Мстислава Великого у Київській Русі..
29. Причини виникнення політичної роздрібненості на Русі.
30. Становище Києва у добу політичної роздрібненості.
31. Політичний розвиток Київської Русі у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
32. Суспільно-економічний розвиток Київської Русі у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
33. Чернігівська земля у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
34. Відносини Русі з половцями у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
35. Відносини Русі с Візантією у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
36. Відносини Русі с Польщею у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
37. Відносини Русі с Угорщиною у добу політичної роздрібненості (12 – 13 ст.).
38. Виникнення Галицького князівства.
39. Галицька земля у 12 ст.
40. Князь Ярослав Осмомисл.
41. Волинське князівство у 12 ст. Об'єднання Галицького та Волинського князівств.
42. Князь Роман Мстиславич.
43. Монголо-татарська навала.
44. Битва на р. Калка.
45. Вторгнення Бату-хана.
46. Вхідження українських земель до складу Золотої Орди.
47. Галицько-Волинська Русь за часи Данила Романовича.
48. Галицько-Волинська Русь у часи правління наступників Данила Романовича.
49. Історичне значення Галицько-Волинської Русі.
50. Заснування Золотої Орди.
51. Система управління Золотої Орди.
52. Суспільно-економічне становище Золотої Орди у 13 – 14 ст..
53. Українські князівства у складі Орди.
54. Послаблення Орди у середині 14 ст. «Велика замятня».
55. Хан Тахтамиш.
56. Розпад Золотої Орди і українські землі.
57. Виникнення Кримського князівства.
58. Формування Литовської держави.
59. Правління Міндовга у Литві.
60. Правління Войшелка у Литві.
61. Правління Тройдена.
62. Литва і українські князівства у 13 ст.
63. Литва і Україна у 14 ст.
64. Князь Гедимін.
65. Князь Ольгерд.
66. Князь Ягайло.
67. Кревська унія і її наслідки.
68. Князь Вітовт. Колонізація Південної України.
69. Громадянська війна 1430-х років. Скасування незалежності українських князівств.
70. Українські землі на межі середньовіччя та нового часу.
71. Феномен козацтва.
72. Перші згадки про козаків. Козаки у тюркському світі.
73. Причини виникнення українського козацтва.
74. Українське козацтво на межі 15 – 16 ст.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Враховується:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

Відмінно: - Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Студент володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.

Дуже добре: - Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Добре: - Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації.

Задовільно: Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база. Студент вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.

Достатньо: - Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Студент використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

Незадовільно:- Студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Види самостійної роботи:

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах заняттях), так і у позааудиторний час, визначений викладачем. Контроль самостійної роботи передбачає:

- визначення ступеня засвоєння матеріалу;
- визначення якості виконання індивідуальних і творчих колективних завдань;
- відвідування консультацій викладача;
- своєчасне виконання і здача поточних завдань;
- оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

Творче завдання (хронологічні та синхронізовані таблиці) – **1-10 балів**

Глосарій (словники термінів) – **1-15 балів**

Контурні карти – **1-10 балів**

Індивідуальне завдання (розкриття проблемних питань у письмовому вигляді) – **1-10 балів**

Реферат (письмова наукова робота) – **1-15 балів**

Контрольна робота (розкриття основних питань у письмовому вигляді) – **1-15 балів**

Мультимедійна презентація – **1-15 балів.**

Критерії оцінювання самостійної роботи:

- повнота розкриття питання завдання с\r;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність викладення матеріалу с\r;
- аналітичні міркування, вміння робити порівняння та формулювати висновки;
- акуратність оформлення самостійної роботи;
- підготовка матеріалу за допомогою (історичних карт, таблиць, схем тощо).

Примітка. Шкала оцінювання репрезентована в 10-ти та 5-ти бальній системах в залежності від максимальної суми балів за вид роботи в кожному кредиті.

15/10 балів - робота студентом виконана в повному обсязі, високий понятійний рівень; глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється; осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом; логічність та послідовність під час відповіді; доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень; вміння виділяти головне; вміння встановлювати між предметні та внутрішньо-предметні зв'язки; вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми; стилістично грамотна мова, робота виконана майже на 90-100% від загального обсягу

10/5 балів – робота студентом виконана в повному обсязі, високий понятійний рівень; глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється; осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом; логічність та послідовність під час відповіді; доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень; вміння виділяти головне; вміння встановлювати між предметні та внутрішньо-предметні зв'язки; вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми; стилістично грамотна мова, допускаються незначні помилки, робота виконана майже на 80-89% від загального обсягу.

5/3 балів - робота студентом виконана не в повному обсязі, але доведено та проаналізовано теорії, концепції, вчення, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, обсяг виконаних завдань становить від 50% до 59% від загального обсягу.

3/2 балів - робота студентом виконана не в повному обсязі, не описані явища, не виявлено розуміння основних положень завдання. Тема не розкрита, актуальність не доведена, не виділені головні завдання; не зроблені висновки, не показана перспектива розвитку ідеї або проблеми; стилістично неграмотна мова.

2/1 балів - студент не описує явища, не виявляє знання і розуміння основних положень завдання. Тема не розкрита, актуальність не доведена, не виділені головні завдання; не зроблені висновки, не показана перспектива розвитку ідеї або проблеми; стилістично неграмотна мова. Кількість балів у кінці **I семестру** повинна складати: від 250 до 500 балів (за 5 кредитів) та у кінці II семестру від 150 до 300 балів, тобто сума балів за виконання усіх завдань. Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти за 5 кредитів.**

Поточне оцінювання та самостійна робота												Накопичувальні бали/сума
I семестр												
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	500//100
30	40	30	50	50	50	50	50	50	30	40	30	

Поточне оцінювання та самостійна робота										Накопичувальні бали/сума
II семестр										
Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21		300//100
30	30	40	40	30	30	30	40	30		

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є:

- а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- б) письмові контрольні та самостійні роботи;
- в) тестові завдання;
- г) співбесіди на консультаціях;
- д) екзамен.

10. Методи навчання

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.

метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. Студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на семінарах і колоквиумах.

дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

Методи: Історико-археологічний пошук, порівняльний, морфологічний аналіз, метод історичної систематизації та типології. Принципи історизму та об'єктивності, комплексний підхід до вивчення археологічних та історичних джерел. Крім лекційних занять, планується проведення семінарів. На семінарські заняття винесені найсуттєвіші теми кожного з розділів. При підготовці до семінарських занять студентам рекомендується план заняття та список рекомендованої літератури. До всіх семінарських занять (за бажанням студентів) проводяться групові чи індивідуальні консультації.

Форма підсумкового контролю. Вивчення курсу завершується заліком. Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями міжнародного життя, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу, мовна грамотність.

11. Рекомендована література

Базова

1. Бойко О.В. Історія України. Підручник. 4-е видання, доповнене. К.: Академвидав, 2012. 704 с.
2. Васильев Л. С. История Востока: В 2 т. : Учеб. по спец. «История».– М.: Высш. шк., 1994.– Т.1. - 495 с: ил.
3. Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1988.
4. Всемирная история: В 10 т. – М., 1957-1958. – Т. 3-5.
5. История Востока. История Востока : в 6 т. / редкол.: Р.Б. Рыбаков, Л.Б. Алаев, В.Я. Белокреницкий и др.; Ин-т востоковедения РАН. — М.: Вост. лит., 1995-2006. – Т. 2-3.
6. История человечества: В 7-ми томах. – М.: Магистр-пресс, 2003.
- 7.
8. Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. – М., 1985.
9. История средних веков: В 2 т. / Под ред. С.П.Карпова. - М., 2003,2005.
10. История средних веков: В 2 т. / Под ред. С.Д.Сказкина.- М., 1977.
11. История средних веков/ Под ред. Н.Ф.Колесниченко. – М., 1986.
12. История стран Азии и Африки в средние века: В 2 т. – М., 1987.
13. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1968.
14. История стран зарубежной Азии в средние века. – М., 1970.
15. Косминский Е.А. Историография средних веков, V - середина XIX в.- М., 1963.
16. Крижанівська О.О.,Крижанівський О.П. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. К., 2006.
17. Мак-Нил У. Восхождение Запада: История человеческого сообщества. – К.: Ника-Центр; М.: Старклайт, 2004. – 1064 с.
18. Мартинович М.В. Великое Княжество Литовское, Русское и Жемайтское: от предпосылок к созданию до Люблинской унии 1569 года. Минск: Р.М. Цимберов, 2018. 624 с. Серия «Такая история».
19. Нефедов С. А. Факторный анализ исторического процесса. История Востока. - М.: Издательский дом «Территория будущего», 2008. - (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»). — 752 с.
20. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.
21. Саид Э. Ориентализм. – СПб: Русский мир, 2006. – 640 с.
22. Советская историческая энциклопедия: В 16 т. – М., 1961 – 1976. – Т. 1-16.

Допоміжна література:

1. Азимов А. История Англии. – М., 2005.
2. Азимов А. История Франции. От Карла Великого до Жанны д'Арк / Пер. с англ. Р.Л. Гукасова. - М.: ЗАО Центрполиграф, 2007. - 270 с.
3. Алаев Л.Б. Средневековая Индия. – СПб.: Алетейя, 2003. – 304 с.
4. Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании: В 2-х т. – М.: Издательство иностранной литературы, 1951.
5. Анго Н. Классическая Индия. – М.: Вече, 2007. – 400 с.
6. Антонетти П. Повседневная жизнь Флоренции в эпоху Данте. – М.: Молодая гвардия, Палимпсест, 2004. – 326 с.
7. Арьес Ф. Ребенок и семейная жизнь при Старом порядке/ Пер. с фр. Я.Ю. Старцева при участии В.А. Бабинцева. – Екатеринбург: Урал. ун-т, 1999. – 416 с.
8. Ашрафьян К.З. Делийский султанат. – М., 1960.
9. Багрянородный К. Об управлении империей/К. Багрянородный. - М.: Наука, 1989. - 496 с.
10. Балакин В. Творцы Священной Римской империи. – М.: Молодая гвардия, 2004.
11. Барбер М. Процесс тамплиеров. - М.: Алетейя, Энигма: 1998. - 496 с.

12. Барг М.А. Эпохи и идеи: Становление историзма. – М., 1987.
13. Барлоу Ф. Вильгельм I и нормандское завоевание Англии / Пер. с англ. под ред. С. В. Иванова. — СПб.: Евразия, 2007. — 320 с : ил.
14. Бартелеми Д. Рыцарство: От древней Германии до Франции XII в. /Пер. с франц. М. Ю. Некрасова. - СПб.: Евразия, 2012. - 584 с.: ил.
15. Бартлетт Р. Становление Европы. Экспансия, колонизация, изменения в сфере культуры 950 – 1350 гг. – М.: РОССПЭН, 2007. – 432 с.
16. Басовская Н. Столетняя война: леопард против лилии. – М.: АСТ, Астрель, 2002. — 428 с., [4], ил. — (Историческая библиотека).
17. Бек К. Век Венеции. – М.: Весь мир, 2002. – 192 с.
18. Беляев Е.А. Арабы, ислам и арабский халифат в ранне средневековье. - М., 1965.
19. Бемер Г. Иезуиты. Ли Г.Ч. Инквизиция. – СПб.: Полигон, 1999. – 1248 с.
20. Беннет М., Брэдбери Дж. Войны и сражения Средневековья 500—1500 гг. / М. Беннет, Д. Брэдбери; пер. с англ. А. Колина. - М.: Эксмо, 2006. — 264 с: ил. —(История военного искусства).
21. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования. – М.: МГУ, 1998. – 624 с.
22. Бессмертный Б.Л. Жизнь и смерть в средние века: Очерки демографической истории Франции. - М.: Наука, 1991. – 240 с.
23. Блок М. Феодальное сословие. – К., 2002.
24. Бойцов М.А. Величие и смирение. Очерки политического символизма в средневековой Европе. – М.: РОССПЭН, 2009. – 550 с.: 112 ил..
25. Бокщанин А.А., Непомнин О.Е.. Лики Среднего царства: Занимательные и познавательные сюжеты средневековой истории Китая / А.А. Бокщанин, О.Е. Непомнин ; Ин-т востоковедения. — М.: Вост. лит., 2002. — 430 с.
26. Большаков О.Г. История Халифата: В 3 т. – М., 1989 – 2010. – Т. 1-4.
27. Босворт К.Э. Мусульманские династии: Справочник по хронологии и генеалогии. – М., 1977.
- 28.
29. Бродель Ф. Грамматика цивилизаций/ Ф. Бродель. Предисл. М. Эмара. – М.: Весь мир, 2008. – 552 с.
30. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV – XVIII вв.: в 3-х тт. – М.: Прогресс, 1986 – 1992.
31. Брук К. Саксонские и нормандские короли. 450-1154 /Пер. с англ. Л.А. Карповой. - М.: ЗАО Центрполиграф, 2011. - 255 с.
32. Брюнель- Лобришон Ж., Дюамель-Амадо К. Повседневная жизнь во времена трубадуров XII – XIII ст./Пер. с фр. Е. Морозовой. – М.: Молодая гвардия, 2003. – 414 с. – (Живая история: Повседневная жизнь человечества).
33. Буданова В.П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов. – М., 2000.
34. Будур Н.В. Повседневная жизнь викингов. IX – XI вв. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 463 с.
35. Бульст-Тилле М.Л., Йордан К., Флекенштейн Й. Священная Римская империя: эпоха становления/Пер. с нем. К.Л. Дробинской, Л.Н.Неборской; под. ред. И.О.Ермаченко. – СПб.: Евразия, 2008. – 480 с.
36. Барфилд Т. Дж. Опасная граница: кочевые империи и Китай (221 г. до н. э. — 1757 г. н. э.) / Пер. Д. В. Рухлядева, В. Б. Кузнецова; науч. ред. и пред. Д. В. Рухлядева. — Санкт-Петербург, 2009. – 248 с.
37. Вайнштейн О.Л. Западноевропейская средневековая историография. – М.-Л.: Наука, 1964. – 484 с.
38. Васильев А.А. Византия и арабы. – СПб., 1902.
39. Вебер М. История хозяйства. Город. – М.: Канон-прес-Ц, Кучково поле, 2001. – 576 с.
40. Виймар П. Крестовые походы: Миф и реальность священной войны. – СПб.: Евразия, 2006. – 383 с.
41. Вильсон Д.М. Англосаксы. Покорители кельтской Британии.- М., 2004.- 189 с.

42. Виолле-ле-Дюк Э.Э. Жизнь и развлечения в средние века. – СПб., 1997.
43. Вис Э.В. Фридрих П Гогенштауфен / Э. В. Вис; пер. с нем. Е.Б. Каргиной. — М.: АСТ: Транзиткнига, 2005. — 378, [6] с.: 8 л. ил. — (Историческая библиотека).
44. Вольфрам Х. Готы/ Пер. с нем. П.Б. Миловидов, М.Ю. Некрасов/ Под ред. М.Б. Щукина, Н.А. Бондарко и П.В. Шувалова. – СПб.: Ювента, 2003. – 656 с. – (Историческая библиотека).
45. Галушко К. Ю. Кельтская Британия: племена, государства, династии с древности до конца XV века: Учебное пособие /Под ред. Терещенко Ю. И.,К.: Атика, 2005.- 324 с.
46. Гарднер Дж. Жизнь и время Чосера /Пер. с англ.; предисл. З. Гачечиладзе. М.: Радуга, 1986. – 448 с.
47. Гарро А. Людовик Святой и его королевство/ Пер. с фр. Г.Ф. Цыбулько. – СПб.: Евразия, 2002. – 256 с.
48. Гергей Е. История папства. - М.: Республика, 1996. - 463 с.
49. Глебов А.Г. Англия в раннем средневековье. – СПб.: Евразия, 2007. – 288с.
50. Голб Н., Прицак О. Хазарско-еврейские документы X века/ Н.Голб, О.Прицак. - М.; Иерусалим: Гешарим, 1997. - 240с.
51. Грановский А.В. История короля Ричарда I Львиное Сердце. - М.: «Русская панорама», 2007. - 320 С., 80 ил. - (Под знаком креста и короны).
52. Грегоровиус Ф. История города Рима в средние века (от V до XVI ст.). – М.: Альфа-книга, 2008.- 1280 с.
53. Грессинг, З. Максимилиан I /З. Грессинг, пер. с нем. Е.Б. Каргиной. - М: АСТ,2005.-318, [2] с.: 16л. ил. - (Историческая библиотека).
54. Григулевич И.Р. Инквизиция. – М.: Политиздат, 1976.
55. Грин, Т. Инквизиция: царство страха / Тоби Грин; пер. с англ. Н.И. Смирновой. - М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2010. - 541, [3] с.: 16л. ил.
56. Груссе Р. Империя степей. Атила, Чингиз-хан, Тамерлан/Перевод Х. Хамраева. — Алматы, 2006. - 592 с.
57. Грюнебаум Г.Е. Классический ислам. Очерк истории (600 - 1258). – М., 1988.
58. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. – М., 1984.
59. Гуревич А.Я. Норвежское общество в раннее средневековье: Проблемы социального строя и культуры. – М., 1977.
60. Гуревич А.Я. Походы викингов. – М., 1966.
61. Гуревич А.Я. Проблемы генезиса феодализма в Западной Европе. – М., 1970.
62. Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства.- М., 1990.
63. Даркевич В. П. Светская праздничная жизнь Средневековья IX—XVI вв. Изд. 2-е, доп. — М.: Индрик, 2006. - 432 с, ил.
64. Двор монарха в средневековой Европе: явление, модель, среда/ Под ред. Н.А. Хачатурян. – М.-СПб.: Алетейя, 2001. – Вып. 1. – 352 с.
65. Делюмо Ж. Цивилизация Возрождения/ Пер с фр. И. Эльфонд.- Екатеринбург: У-Фактория, 2006. – 720 с. – (Серия «Великие цивилизации»).
66. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории: В 4-х тт.. – СПб.: Наука, 2001. – Т.3.
67. Демурже А. Рыцари Христа. Военно-монашеские ордены в средние века, XI – XVI вв./ А. Демурже. Пер. с фр. М.Ю. Некрасова. – СПб.: Евразия, 2008. – 542 с.
68. Дефурно М. Повседневная жизнь времен Жанны д'Арк. – СПб., 2003.
69. Джуэтт С.О. Завоевание Англии норманнами. – Мн.: Харвест, 2003. – 304 с.
70. Диллон М., Чедвик Н.К. История кельтских королевств/Пер. с англ. С.В.Иванова. – М.: Вече, СПб: Евразия, 2006. – 512 с.
71. Диль Ш. История Византийской империи. – М., 1948.
72. Диснер Г.И. Королевство вандалов. Взлет и падение.- СПб., 2002.
73. Добиаш-Рождественская О.А.Крестом и мечом. Приключения Ричарда I Львиное Сердце. – М., 1991.
74. Дуглас Д. Вильгельм Завоеватель. Викинг на английском престоле / Пер.с англ . Л.А. Игоревского. - М.: ЗАО Центрполиграф , 2005. - 431 с.

75. Дьяков Н.Н. Мусульманский Магриб. Шерифы, тарикаты, марабуты в истории Северной Африки. (Средние века, новое время). – СПб.: СПб ун-т, 2008. – 344 с.
76. Дюби Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство 980 – 1420 років. – Київ, 2003.
77. Дюби Ж. Средние века (987 - 1460): От Гуго Капета до Жанны д'Арк. – М., 2001.
78. Дюби Ж. Трехчастная модель, или представление средневекового общества о себе самом/ Пер. с фр. Ю.А. Гинзбург. - М.: Языки русской культуры, 2000. – 320 с.
79. Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Цивілізація класического Китаю. –Екатеринбург: У-факторія, 2007. – 640 с.
80. Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японська цивілізація. – Екатеринбург: У-факторія, 2006. – 528 с.
81. Жданович О. Аріанство в епоху Константина Великого. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. – 222 с.
82. Жюльєн Ш.А. История Северной Африки: Тунис, Алжир, Марокко. От арабского завоевания до 1830 года. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1961. – 424 с.
83. Заборов М.А. Крестовые походы. – М., 1956.
84. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. – М., 1980.
85. Іналджик Г. Османська імперія. Класична доба 1300 – 1600. – Київ, 1998.
86. Иордан. О происхождении и деяниях готы/ Иордан. - М.: Изд-во восточной лит-ры, 1960. - 436 с.
87. История Византии: В 3-х т. Отв. ред. С.Д. Сказкин. – М., 1967.
88. История Индии в средние века. – М., 1968.
89. История Италии. В. 3-х т. / Ред. Коллегия С.Д.Сказкин и др. – М., 1970.- Т.1.
90. История Китая; Учебник / Под редакцией А.В. Меликсетова. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: МГУ, «Высшая школа», 2002. — 736 с.
91. История Норвегии/ Под ред. А.Я. Гуревича, А.С. Кана. – М.: Наука, 1980. – 710 с.
92. История Османского государства, общества и цивилизации/ Под ред. Э. Ихсаноглу; Исслед. центр исламской истории, искусства и культуры (IRCICA); пер. В.Б. Феоновой под ред. М.С. Мейераю. - М.: Вост. лит., 2006. – Т. 1. – 602 с.
93. История Франции . В 3-х тт.- М., 1972. – Т.1.
94. История Швеции/ Под ред. А.С. Кана. – М.: Наука, 1974. – 720 с.
95. История Японии: В 2 т. – М.: Институт востоковедения РАН, 1998 – Т. 1. – 659 с.
96. Каппер Дж. П. Викинги Британии.- СПб., 2003. – 272 с.
97. Кардини Ф. Европа и ислам. История непонимания. – СПб.: Alexandria, 2007. – 332 с.
98. Кардини Ф. Истоки средневекового рыцарства.- М., 1987.
99. Карпов С.П. Латинская Романия. – СПб.: Алетейя, 2000. – 256 с.
100. Карпов С.П. Трапезундская империя и западноевропейские государства в XIII – XV вв. – М., 1981.
101. Карташев А.В. Вселенские соборы. – М., 2002.
102. Квеннеллы М., Борн Ч. Повседневная жизнь в Англии во времена англосаксов, викингов и нормандцев/ Пер. с англ. Т.В. Ковалева. – СПб.: Евразия, 2002. – 384 с.
103. Кенигсбергер Г.Г. Средневековая Европа, 400 – 1500/ Пер. с англ.; Предисл. Д.Э. Харитоновича. - М.: Весь мир, 2001. – 384 с.
104. Кеннеди Х. Великие арабские завоевания / Х. Кеннеди; пер. с англ. Г. Соловьевой. - М.: АСТ, 2010. - 475, [5] С.: 16 л. ил.
105. Кесарийский П. Война с персами. Война с вандалами. Тайная история/ П. Кесарийский. - М.: Наука, 1993. - 572 с.
106. Кесслер У. Ричард I Львиное Сердце. – Ростов-на-Дону, 1997.
107. Кин М. Рыцарство. - М.: Научный мир, 2000. - 520 с.
108. Кинросс Лорд. Расцвет и упадок Османской империи / Пер. с англ. М. Пальниковой. – М.: КРОН-ПРЕС, 1999. – 696 с.
109. Кирпичников Л.Н., Дубов И.В., Лебедев Г.С. Русь и варяги (русско-скандинавские отношения домонгольского времени)/ Л.Н.Кирпичников, И.В.Дубов, Г.С.Лебедев //Славяне и скандинавы. - М.: Прогресс, 1986. - С. 189-297.

110. Клаудо Д. История вестготов. - СПб., 2002.
111. Кляшторный С.Г., Султанов Т.И. Государства и народы Евразийских степей: от древности к Новому времени. – СПб.: Петербургское востоковедение, 2009. – 432 с.
112. Колесницкий Н.Ф. Исследования по истории феодального государства в Германии (IX – первой половине XII вв.). – М.: МОПИ, 1959. – 236 с.
113. Колесницкий Н.Ф. «Священная Римская империя»: притязания и действительность.- М., 1977.
114. Коллар Ф. История отравлений. Власть и яды от античности до наших дней. – М.: Текст, 2010. – 446 с.
115. Коллисон-Морлей Л. История династии Сфорца/Пер. с англ. О.А. Чулкова. – СПб.: Евразия, 2005. – 352 с.
116. Комбо И. История Парижа. – М.: Весь мир, 2002. – 176 с.
117. Контамин Ф. Война в средние века. – СПб.: Ювента, 2001. – 416 с. – (Историческая библиотека).
118. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы. – М.: Весь мир, 2002. – 656 с.
119. Корсунский А.Р. История Испании IX – XIII вв. (Социально-экономические отношения и политический строй Астура-Леонского и Леона-Кастильского королевств).- М.: Высшая школа, 1976. – 239 с.
120. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.). - М., 1984.
121. Котельникова Л.А. Феодализм и город в Италии в VII – XV вв. – М.: Наука, 1987. – 256 с.
122. Крадин Н.Н. Кочевники Евразии. – Алматы: Дайк-Пресс, 2007. – 416 с.
123. Краткая история Германии/У. Дирльмайер, А. Гестрих, У. Херрман. – СПб.: Евразия, 2008. – 542 с.
124. Куглер Б. История крестовых походов. – Ростов-на-Дону, 1995.
125. Кулаковский Ю.А. История Византии: В. 3т. - СПб., 1996. – Т. 1-3.
126. Куркин А. В. Рыцари: последние битвы — СПб.«Полигон, 2004.— 512 с.; ил.
127. Кычанов Е.И. Кочевые государства от гуннов до маньчжуров. – М.: Восточная литература РАН, 1997. – 319 с.
128. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. Л., 1985.
129. Лебек С. Новая история средневековой Франции. – М., 1993.
130. Левицкий Я.А. Город и городское ремесло в Англии в X – XII вв. – М.-Л.: АН СССР, 1960. – 302 с.
131. Левицкий Я.А. Город и феодализм в Англии. – М.: Наука, 1987. – 284 с.
132. Ле Гофф Ж. Герои и чудеса Средних веков / Ж. Ле Гофф; Пер. с фр. Д. Савосина. — М.: Текст, 2011 — 220 [4] с.
133. Ле Гофф Ж. Другое Средневековье: Время, труд и культура Запада / Перев. с франц. С. В. Чистяковой и Н. В. Шевченко под ред. В. А. Бабинцева. 2-е изд., испр.— Екатеринбург: Изд-во Урал, ун-та, 2002.— 328 с.
134. Ле Гофф Ж., Трюон Н. История тела в средние века/ Пер. с фр. Е. Лебедевой. – М.: Текст, 2008. – 189 с.
135. Ле Гофф Ж. Интеллектуалы в средние века.- СПб., 2003.
136. Ле Гофф Ж. Рождение Европы / Пер. с фр. А. И. Поповой. Предисл. А. О. Чубарьяна. - СПб.: Александрия, 2008. - 398 с. – (Серия «Становление Европы»).
137. Ле Гофф Ж. Рождение чистилища / Ж. Ле Гофф; пер. с фр. В. Бабинцева, Т. Краевой. - Екатеринбург: У-Фактория; М.: Акт МОСКВА, 2009. - 544 с.
138. Ле Гофф Ж. Средневековый мир воображаемого: Пер. с фр. / Общ. ред. С.К. Цатуровой. — М.: Издательская Прогресс, 2001. - 440 с.
139. Ле Гофф Ж. Средневековье и деньги: очерк исторической антропологии/ Пер. с франц. М. Ю. Некрасова . - СПб.: Евразия, 2010. - 224 с.
140. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.

141. Ливи Баччи, М. Демографическая история Европы / Серия «Становление Европы» / Пер. ситал. А. Миролюбовой. - СПб.: Александрия, 2010. - 304 с.
142. Литтлвуд Й. История Франции / Йен Литтлвуд; пер. с англ. А. А. Бряндинской. — М.: АСТ: Астрель, 2008. — 224 с.
143. Лот Ф. Последние Каролинги.- СПб., 2001.
144. Люшер А. Французское общество времен Филиппа-Августа. – СПб.: Евразия, 1999. – 470 с.
145. Мак-Кензи А. Кельтская Шотландия / Перевод, научная ред., вступит. Статья С.В. Иванов. - М. : Вече, 2008. - 336 с.
146. Машке Э. Немецкий орден. Пер. с нем. В. Соловьевой.— СПб.: Евразия, 2003.— 256 с.
147. Медведев Е.М. Очерки истории Индии до XIII века. М., 1990.
148. Мелин Ян, Юханссон Альф В., Хеденборг С. История Швеции/Пер. со швед. - М.: Весь Мир, 2002. - 400 с. - (Национальная история).
149. Мельвил М. История ордена тамплиеров. – СПб., 1999.
150. Мельникова Е.А. Меч и лира. Англосаксонское общество в истории и эпосе. – М., 1987.
151. Мец А. Мусульманский Ренессанс. – М.: Наука. Восточная литература, 1973. – 473 с.
152. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. – М., 1991 – 1992. – Т. 1-2.
153. Мишо Г. История крестовых походов. – М., 1999.
154. Монгомери Уотт У. Влияние ислама на средневековую Европу. – М.: Наука. Восточная литература, 1976. – 128 с.
155. Монтанари М. Голод и изобилие. История питания в Европе. – СПб.: Александрия, 2009. – 279 с. – (Серия «Становление Европы»).
156. Мулен Л. Повседневная жизнь средневековых монахов Западной Европы. X – XV века.- М., 2001.
157. Мюллер А. История ислама: В 2 томах. - М., ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2006. – Т.1-2.
158. Мюссе Л. Варварские нашествия на Европу: германский натиск. – СПб., 2008.
159. Невилл П. Ирландия: История страны / Питер Невилл ; пер. с англ. Н. Омелянович под ред. К. Ковешникова. - М. : Эксмо; СПб. : Мидгард, 2009. - 352 с. : ил. - (Биографии Великих Стран).
160. Неусыхин А.И. Возникновение зависимого крестьянства как класса раннефеодального общества в Западной Европе VI – VIII вв. – М.: АН СССР, 1956. – 420 с.
161. Неусыхин А.И. Судьбы свободного крестьянства в Германии в VIII – XII вв. – М.: Наука, 1964. – 332 с.
162. Норвич Д. История Венецианской республики. – М., 2010.
163. Норвич Д. Нормандцы в Сицилии. Второе нормандское завоевание. 1016-1130/ Пер. с англ. Л.Л. Игоревского. - М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. - 367 с.
164. Норвич Д. Расцвет и закат Сицилийского королевства. Нормандцы в Сицилии. 1130—1194 / Пер. с англ. Л.А. Игоревского. — М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. — 399 с.
165. Оке Ж.-К. Средневековая Венеция / Ж.-К. Оке.- М. : Вече, 2006. - 384 с. : ил. - (Гиды цивилизаций).
166. Окшотт Э. Рыцарь и его замок. Средневековые крепости и осадные сооружения.- М.: Центрполиграф, 2007.
167. Осокин Н.А. История средних веков. – М.- Минск, 2005.
168. Палудан Х. История Дании. – М.: Весь мир, 2007. – 592 с.
169. Пастуро М. Повседневная жизнь Франции и Англии во времена рыцарей Круглого стола. – М., 2001.
170. Пауэр Э. Люди Средневековья / Пер. с англ . Е.В. Ламановой . - М . : ЗАО Центрполиграф, 2010. - 223 с .
171. Перну Р. Крестоносцы. – СПб., 2001.
172. Петросян Ю.А. Османская империя: могущество и гибель. – М., 1990.
173. Петрухин В.Я. Начало этнокультурной истории Руси IX - XI вв./В.Я.Петрухин. - М.: Гнозис, 1995. - 317 с.

174. Пиетри Ф. Педро Жестокий. Пер. с франц. Жатковой И. И. - СПб.: Евразия, 2007. - 288 с.
175. Пиренн А. Средневековые города Бельгии/ Пер. с фр. под редакцией проф. Е.А. Косминского Е. А. — СПб.: Евразия, 2001. — 512 с.
176. Пиренн А. Средневековые города и возрождение торговли. – Горький: Горьковский пед. ин-т, 1941. – 127 с.
177. Повесть временных лет. - М.-Л.: АН СССР, 1950. - Ч. 1. - 405 с.
178. Поло де Болье М.-А. Средневековая Франция / М.-А. Поло де Болье. - М. : Вече, 2006. - 384 с. : ил. - (Гиды цивилизаций) .
179. Поньон Э. Повседневная жизнь Европы в 1000 году.- М.: Молодая гвардия, 1999. – 382 с.
180. Поснов М.Э. История христианской церкви (До разделения Церквей 1054 г.). – М.: Высшая школа, 2005.
181. Прицак О. Походження Русі: Стародавні скандинавські джерела (крім ісландських саг)/О.Прицак. - Київ: Обереги, 1997. - Т. 1. - 1073 с.
182. Проблемы источниковедения западноевропейского средневековья/ Под. ред. В.И. Рутенбурга. – Л.: Наука, 1979. – 286 с.
183. Пти-Дютайи Ш. Феодалная монархия во Франции и в Англии в XI – XIII ст. – М.: Соцэкгиз, 1938. – 424 с.
184. Пфайльшифтер Г. Теодорих Великий.- СПб., 2004.
185. Райли-Смит Дж. История крестовых походов/ Пер. с англ. Е. Дорман. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1998.
186. Ран О. Крестовый поход против Грааля: Пер. с нем. / О. Ран. - М.: 000 Издательство АСТ, 2004. - 301, [3] с. - (Историческая библиотека).
187. Рансимен С. Сицилийская Вечерня: История Средиземноморья в XIII в. /Пер. с англ. С.В. Нейсмарк. — СПб.: Евразия, 2007. - 384 с.
188. Рапп Ф. Священная Римская империя германской нации / Ф. Рапп; пер. с фр. М.В. Ковальковой. - СПб. : Евразия, 2009. - 427, [5] с.
189. Ришар Ж. Латино-Иерусалимское королевство. – СПб., 2002.
190. Роулинг М. Европа в средние века. Быт, религия, культура/ Пер. с англ. Л.А. Калашниковой. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. – 223 с.
191. Рыбаков В.В. Хроника Адама Бременского и первые христианские миссионеры в Скандинавии. - М.: Языки славянских культур, 2008. – 336 с.
192. Рюкуа А. Средневековая Испания. – М.: Вече, 2006. – 384 с.
193. Санников С.В. Образы королевской власти эпохи Великого переселения народов в раннесредневековой западноевропейской историографии: монография / С.В. Санников. – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2009. – 216 с.
194. Самаркин В.В. Историческая география Западной Европы в средние века. – М.: Высшая школа, 1976. – 248 с.
195. Сапрыкин Ю.М. Английское завоевание Ирландии (XII – XVII ст.) – М.: Высш. Школа, 1982. – 176 с. – (Библиотека историка).
196. Сарайва Ж.Э. История Португалии /Ж. Э. Сарайва ; Пер. с порт. - М.: Весь Мир, 2007 - 384 с. - (Национальная история).
197. Сахаров А.Н. Дипломатия древней Руси: IX - первая половина Хв/А.Н.Сахаров. - М.: Мысль, 1980. - 358 с.
198. Сахаров А.Н. Дипломатия Святослава/А.Н.Сахаров. - М.: Международные отношения, 1982. - 240 с.
199. Сванидзе А.А. Средневековый город и рынок в Швеции. XIII – XV вв. – М.: Наука, 1980. – 360 с.
200. Священное тело короля: Ритуалы и мифология власти/ Отв. ред. Н.А. Хачатурян. – М.: Наука, 2006. -484 с.
201. Синха Н., Банерджи А.Ч. История Индии. – М., 1954.
202. Сиротенко В.Т. История международных отношений в Европе во второй половине IV – начале VI века. – Пермь, 1975.

203. Смирнова Е.Д. Средневековый мир в терминах, именах и названиях: словарь-справочник. – Мн.: Белорусь, 1999. – 383 с.
204. Советская историческая энциклопедия: В 16 т. – М., 1961 – 1976. – Т. 1-16.
205. Сойер П. Эпоха викингов / Питер Сойер; пер. с англ. АЛ. Санина. - СПб.: Евразия, 2006. - 351, [1] с. - (Историческая библиотека).
206. Соколов Н.П. Образование Венецианской колониальной империи. – Саратов: Саратовский ун-т, 1963. – 546 с.
207. Социальная природа средневекового бюргерства XIII – XVII вв. – М.: Наука, 1979. – 240 с.
208. Спасский А.А. Лекции по истории западноевропейского Средневековья. – СПб.: Изд-во Олега Обышко, 2009. – 288 с. – (Серия «Библиотека христианской мысли. Исследования»).
209. Спенс Л. Легенды и рыцарские предания Бретани / Пер. с англ. А.Б. Давыдовой. - М.: ЗАО Центрполиграф, 2009. - 319 с.
210. Средневековая Европа глазами современников и историков: книга для чтения: В 5 частях. – М., 1995.
211. Стриннгольм А.М. Походы викингов/ Пер. с нем. А. Шемякина; Прил. и прим. К. Фриша; Предисл., коммент. А. Хлевава. – М.: АСТ, 2003. – 736 с. – (Историческая библиотека).
212. Сурдель Д., Сурдель Ж. Цивилизация классического ислама. – Екатеринбург: У-Фактория, 2006. – 544 с.
213. Таммита – Дельгода С. Индия. История страны. – М.-СПб.:Эксмо, Мидгард, 2010. – 352 с.
214. Толочко П.П. Древняя Русь: Очерки социально-политической истории/П.П.Толочко. – К.: Наукова думка, 1987. – 248 с.
215. Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь/ П.П.Толочко. – Киев:Абрис,1999. – 198 с.
216. Уоллес-Хедрилл Дж.-М. Варварский Запад. Раннее Средневековье. – СПб., 2003.
217. Успенский Ф.И. История Византийской империи. В 5-ти т.- М., 2001 – 2002.
218. Уэйр Э. Французская волчица – королева Англии. Изабелла/ Пер. с англ. А. Немировой. – М.: АСТ, Астрель, 2010. – 629 с.
219. Фавтье Р. Капетинги и Франция.- СПб., 2001.
220. Фавье Ж. Столетняя война/ Пер. с франц. М. ю. Некрасова. - СПб.: Евразия, 2009. – 656 с.
221. Фазоли Д. Короли Италии (888 - 962)/ Пер. с итал. А.В.Лентовской. – СПб.: Евразия, 2007. – 288 с.
222. Фаулер К. Эпоха Плантагенетов и Валуа. Борьба за власть (1328-1498). Пер. с англ. С.А. Кириленко, вступ. статья А.Ю. Карачинский. — СПб.: Издательская группа «Евразия», 2002.— 352 с.
223. Финкель К. История Османской империи. Видение Османа/ К.Финкель. – М.: АСТ, 2010. – 829 с.
224. Флори Ж. Идеология меча. Предыстория рыцарства.- СПб., 1999.
225. Хёйзинга Йохан. Осень Средневековья / Сост., предисл. и пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова; Коммент., указатели Д. Э. Харитоновича. - СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. — 768 с, ил.
226. ХитцельФ. Османская империя / Ф. Хитцель. - М.: Вече, 2006. - 384 с. : ил. - (Гиды цивилизаций).
227. Хойслер А. Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах. – М.: Иностранная литература, 1960. – 447 с.
228. Хэгерманн Д. Карл Великий. – М., 2003.
229. Цивилизация Северной Европы. Средневековый город и культурное взаимодействие. – М.: Наука, 1992. – 134 с.
230. Эко У. Искусство и красота в средневековой эстетике. — СПб.: Алетейя, 2003. — 256 с. — (Серия «Библиотека средних веков»).

231. Экле О. Г. Действительность и знание: очерки социальной истории Средневековья / Пер. с немецкого и предисловие Ю. Арнаутовой. - М.: Новое литературное обозрение, 2007. - 360 с.
232. Эпоха крестовых походов / Под ред. Э. Лависса и А. Рамбо.- Смоленск: Русич, 2001. – 672 с.
233. Эрлихман В.В. Король Артур. – М.: Молодая гвардия, 2010. – 319 с.
234. Эрс Ж. Людовик XI: Ремесло короля. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 367 с.
235. Ястребицкая А.Л. Западная Европа XII – XIII вв.: Эпоха. Быт. Костюм. – М., 1978.

12. Інформаційні ресурси

ІНТЕРНЕТ

<http://www.mon.gov.ua/> - Міністерство освіти та науки України.

<http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.

<http://www-history.univer.kharkov.ua/> - історичний факультет Харківського національного університету ім. Каразіна.

<http://www.history.com.ua/> - новини історичної науки.

<http://scholar.google.com/>; <http://www.scirus.com/srsapp> - пошукові системи (виключно наукова інформація).